מינהל המוגבלויות
משרד העבודה הרווחה
והשירותים החברתיים
חוסן חברתי לישראל

שלם
صندوق شاليم، لتطوير الخدمات للفرد ذي المحدوديّة العقليّة التطوريّة في السلطات المحليّة
The Shalem Fund
for Development of Services for People with Intellectual Disabilities in the Local Councils
פיתוח שירותים לאדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית ברשויות המקומיות

יֶדַע שָׁלֵם 2

ييدع شليم

מחקרים עדכניים בתחום המוגבלות השכלית התפתחותית

أبحاث حديثة في مجال الإعاقة العقلية التطورية

שנערכו בסיועה של קרן שלם

والتي أُجريت بمساعدة كيرن شليم

ספריית קרן שלם

תשע"ח, 2018 | ٢٠١٨

מינהל המוגבלויות
משרד העבודה הרווחה
והשירותים החברתיים
חוסן חברתי לישראל

יֶדַע שָׁלֵם 2

ييدع شليم

מחקרים עדכניים בתחום המוגבלות השכלית התפתחותית

أبحاث حديثة في مجال الإِعاقة العقلية التطورية

שנערכו בסיועה של קרן שלם

والتي أُجريت بمساعدة كيرن شليم

אסופה אחת עשרה

المجموعة الحادية عشر

תשע"ח, 2018 ٢٠١٨

עבודות מחקר אלה מומנו על ידי מענק מחקר מקרן שלם

العمل في هذا البحث من قبل منحة الأبحاث من كيرن شليم

הקרן לפיתוח שירותים לאדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית ברשויות המקומיות

المؤسسة لتطوير خدمات أصحاب الإِعاقة العقلية التطورية في السلطات المحلية

אוניברסיטת בר אילן كيرن شليم	**אוניברסיטת חיפה** جامعة حيفا	**אוניברסיטת תל אביב** جامعة تل أبيب،	**מכללת אלקאסמי** كلية القاسمي

חברי וועדת המחקר

המחקרים המוצגים בחוברת זו אושרו על ידי חברי וועדת המחקר לשנת 2015 ולהלן שמותיהם:

יו"ר וועדת מחקר: **פרופ' תלמה קושניר**, המחלקה לסוציולוגיה של הבריאות, הפקולטה למדעי הבריאות, אונ' בן-גוריון בנגב.

חברי הועדה:

ד"ר דליה ניסים מנהלת תחום תכנון מדיניות רווחה, האגף למחקר, תכנון והכשרה, משרד הרווחה והשירותים החברתיים

ויויאן אזרן מנהלת השרות בקהילה, האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית, משרד הרווחה והשירותים החברתיים.

נילי בן דור מפקחת ארצית לניהול ידע והדרכה, האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית, משרד הרווחה והשירותים החברתיים.

אריה שמש מפקח ארצי לגיל הרך ואומנה, השרות בקהילה, האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית, משרד הרווחה והשירותים החברתיים.

אורנה בן ארי מפקחת ארצית על הדיור, האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית, משרד הרווחה והשירותים החברתיים.

נעמי גרינטל לשעבר סגנית מנהל מח' שיקום באגף הרווחה , עיריית חיפה.

שרית רחמים מנהלת היחידה לצרכים מיוחדים, המחלקה לשירותים חברתיים, עיריית ירושלים.

ריבה מוסקל מנכ"ל קרן שלם

מרכזת הועדה: **שרון גנות**, מנהלת ידע ושותפויות, קרן שלם

קרן שלם, בית דגן 50200
טלפון: 03-9601122 פקס: 03-9604744 www.kshalem.org.il

הקדמה

"כל הלומד מדעים ואינו משמש לתועלת אחרים – דומה לאדם החורש ואינו זורע". (סעדי)

קרן שלם רואה את המדע ככלי חשוב ומשמעותי ליצירת שינוי בתחום המוגבלות השכלית ההתפתחותית במגוון תחומים : מדיניות, חברה, חינוך ועוד.

אנו חיים בתקופה של מציאות המשתנה בקצב מהיר מבעבר - מהותו של המחקר האקדמי נמצאת בבחינה וניתן לראות מגמות ניכרות שחותרות לשינוי באופיו של המחקר האקדמי לכיוונים של ישימות ותועלתיות.

האג'נדה של קרן שלם מתייחסת למחקר בגישה אינטרדיסציפלינרית, כאשר השילוב בין אנשי מחקר לאנשי מעשה מביא לעשייה מחקרית ייחודית עם ראייה חברתית רחבה.

התמיכה במחקרים מכוונת להשפעה על העשייה בשטח, לניסוח שאלות מחקר חדשניות ומשמעותיות ולהשגת איכות חיים מיטבית לאדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית והסובבים אותו.

קרן שלם בוחרת להשקיע משאבים במחקרים שיש בהם מימד משמעותי של היתכנות ליישום ומימוש התובנות וההמלצות ברמת המסגרות הטיפוליות בשטח וברמת קובעי המדיניות.

השנה אנו ממשיכים במסורת שהחלה לפני כשנתיים של עריכת כנס מחקרי מדעי בו מוצגים מחקרים שנעשו בסיועה של הקרן.

השנה, יוצגו ארבעה מחקרים עדכניים בתחום המוגבלות השכלית התפתחותית שנעשו בשלושה מוסדות להשכלה גבוהה: אונ' בר אילן, אונ' חיפה, ומכללת אל-קאסמי. כל המחקרים בוצעו בתמיכת מענק מקרן שלם.

שאלות המחקר וההערכה בעבודות אלו, הביאו לתובנות, המלצות ותוצרים התורמים לידע המקצועי משפיעים על איכות העבודה הטיפולית בשטח ועל איכות חייו של האדם עם המוגבלות השכלית ההתפתחותית.

בנוסף, בחוברת זו מחקר הערכה שערכה קרן שלם שמטרתו ללמוד על מידת התרומה, האימפקט ו/או האפקטיביות של השקעתה של הקרן במחקר לאורך שנים ושל המחקרים בהם היא תמכה.

כנס זה וחוברת תקצירים זו מהווה אמצעי נוסף להפצת והנגשת הידע המקצועי. אנו מקווים כי תעודד קריאת חומר מקצועי, והמשך מחקרים לקידום העיסוק בנושא המוגבלות השכלית ההתפתחותית בכל תחומי האקדמיה.

בברכת הצלחה,

פרופ' ניצה דוידוביץ
יו"ר וועדת מחקר, קרן שלם ומנהלת היחידה לפיתוח והערכה אקדמית, אוניברסיטת אריאל

מר מאיר דהן
יו"ר הנהלת קרן שלם
ראש מועצת מזכרת בתיה

גב' ריבה מוסקל
מנכ"ל קרן שלם

תוכן עניינים

הערכת התרומה והאפקטיביות של המחקר בתמיכת קרן שלם
רונה רפאלי הירש, קרן שלם, 2017, מק"ט 232........................עמ' 7

מיזם מחקר בתי אב בהם מתגורר ילד או בוגר עם מוגבלות שכלית התפתחותית
פרופ' אריה רימרמן, ד"ר איילת גור, פרופ' מיכל גרינשטיין- וייס, אוניברסיטת חיפה, 2017, מק"ט 121 ....עמ' 12

ללכת על המים: השפעות תכנית התערבות תנועתית במים על סיכון לנפילות ויכולות קוגניטיביות-מילוליות באוכלוסייה מזדקנת עם מוגבלות שכלית התפתחותית.
ד"ר אבי גולדשטיין, פרופ' שייקה הוצלר, ד"ר מיכל ניסים, אונ' בר אילן, 2017, מק"ט 152 ....עמ' 14

סימולציות קבוצתיות ככלי לפיתוח קוד התנהגות אתי בקרב מדריכים ומעסיקים בתעסוקה נתמכת: הדרכה ממוקדת לומד.
פרופ' אורלי שפירא-לשצ'ינסקי, ד"ר מירי בן עמרם , אונ' בר אילן, 2016, מק"ט 126 .... עמ' 16

אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית ערביים בשוק העבודה: עמדות, חסמים ומה שביניהם. ד"ר ח'אלד אבו עסבה, מכללת אל קאסמי, 2016, מק"ט 145 ....עמ' 18

הערכת התרומה והאפקטיביות של המחקר בתמיכת קרן שלם

רונה רפאלי הירש, קרן שלם, 2017

מק"ט 232

קרן שלם רואה חשיבות רבה בבחינת הפעולות שהיא מבצעת על פי מידת התרומה והאפקטיביות לשיפור איכות החיים של אנשים עם מוגבלות שכלית בישראל. בשל כך הקרן ביקשה ללמוד על מידת התרומה, האימפקט ו/או האפקטיביות של השקעתה של הקרן במחקר לאורך שנים ושל המחקרים בהם היא תמכה.

מחקר הערכה שעסק בסוגיה זאת החל בשנת 2014 ובוצע בשני שלבים:

א. בשלב הראשון התמקדנו במיפוי מחקרים שהובאו לדיון בפני וועדת המחקר של קרן שלם במהלך כל שנות תמיכתה במחקר: המחקרים שנתמכו אופיינו בהיבטים שונים, נבחנו מגמות דגשים וסדרי עדיפויות, זוהו תכנים ונושאי מחקר בולטים, וכן מופו מוסדות, חוקרים, ותחומי דעת שזכו לתמיכה. כמו כן סוכמו נתונים אודות היקפי התמיכה במחקר של הקרן. במקביל, נערכה בחינת אזכורים, כמות הפרסומים הציטוטים וטיב המקורות, של המחקרים (למעט תזות) כאינדיקציה לתרומה לגוף הידע התיאורטי (הושלם בספטמבר 2014)

ב. בשלב השני נאסף מידע - תפיסות ועמדות - של מומחים ובעלי עניין לגבי תרומתם של המחקרים בהם תמכה הקרן והאפקטיביות שלהם וכן לגבי תפיסת עצם התמיכה במחקר כאחד מתפקידה של הקרן (הושלם בינואר 2017).

להלן ממצאים עיקריים המבוססים על השלב הראשון - מיפוי המחקרים

א. בין השנים 1997-2014 הוגשו לקרן שלם 253 בקשות למענקי תמיכה במחקר;

ב. מתוכן 65% אושרו (N=165) וזכו למענק וכרבע נדחו (היתר בוטלו ביוזמת המגיש או נמצאות בבחינת הקרן). הסיבה העיקרית לדחיית בקשות היא איכות ההצעה שהוגשה לקרן.

ג. קרוב למחצית מהבקשות שאושרו הן למענקים במסגרת תואר שני, 37% - למחקרים, ו- 11% - לעבודות במסגרת דוקטורט.

ד. הנושאים הפופולריים ביותר בהם עוסקים המחקרים הם: שילוב בקהילה, מטפלים וצוות, ילדים, מתבגרים, עמדות ותפיסות חברתיות (מבוסס על 132 מחקרים שתוייגו לפי תחום תוכן).

ה. האוניברסיטאות הן הבולטות מבין המוסדות הפונים לקרן שלם (פניותיהן מהוות 77% מכלל הפניות), ובראשן אוניברסיטת חיפה.

ו. בבחינת תחומי ההתמחות של החוקרים שהגישו בקשות למענקים לקרן, כמכלול, הדיסציפלינות הבולטות הן עבודה סוציאלית וחינוך.

ז. לאורך השנים אושר סך תקציב למחקר על-סך 5,476,449 ₪ (עלות מאושרת). ממוצע העלות המוגשת לבקשה אשר אושרה עומד על 35,597 ₪ (נציין כי העלות המוגשת המקובלת למחקר במסגרת תואר שני היא 7,000 ₪ ובמסגרת תואר שלישי - 10,000 ₪)

ח. לאורך שנים ניכרת מגמת עליה בהיקף הפניות לקרן לבקשת מענקי תמיכה למחקר, ובמקביל עלייה בהיקף הדחייה של בקשות למענקים. כמו כן, ניכרת עליה בתקציב הקרן המופנה לתחום המחקר בסך הכל וכן בתקציב הממוצע לבקשה.

ט. מתוך 64 מחקרים בתמיכת הקרן שנסקרו (ללא תיזות) נמצא כי 23 זכו לציטוטים אקדמיים, ובמקביל, 46 מחקרים - זכו לאזכורים לא אקדמיים.

להלן הרעיונות המרכזיים שעלו בשלב השני - ראיונות של 23 משתתפים

המרואיינים מייצגים טווח רחב של מומחים ובעלי עניין בקידום מחקר בתחום מש"ה.

1. חשיבות המחקר בתחום: היה קונצנזוס בין המרואיינים בדבר חשיבות קידום המחקר בתחום מש"ה, מהטעמים הבאים:

א. עצם העיסוק במחקר שם את המש"ה במרכז ותורם ללגיטימציה ולהכרה כמו גם להיכרות עם המש"ה בציבור;

ב. ראוי לעסוק במחקר ולחקור את תחום המש"ה אקדמית ככל תחום מקצועי-חברתי אחר;

ג. המחקר בתחום מאפשר להשפיע על המדיניות ולקבל החלטות מבוססות נתונים. למדיניות, בתורה, קשר הדוק למתרחש בשטח;

ד. המחקר בתחום מקדם דיאלוג עם השטח ולמידה הדדית: מחד, מספק מידע מחקרי שמאפשר להתאים את המענים למאפיינים ולצרכים של האוכלוסייה. מצד שני, מאפשר להבין את ההשלכות של המענים והשירותים הניתנים לה;

ה. העיסוק במחקר ומימונו יכולים להוות גורם משיכה של אנשי מקצוע לעסוק בתחום זה.

2. **תפיסת הקרן כמקדמת מחקר בתחום מש"ה:** כצפוי, קרן שלם מזוהה במיוחד עם העיסוק בתחום פיתוח תשתיות פיזיות ועם תחום השתלמויות וקורסים. למרות זאת, רוב "מרואייני העומק" הכירו את עיסוקה בתחום המחקר. תפקידה זה, של הקרן, פחות מוכר במעגלים רחבים יותר: בקרב עובדי הרשויות, הורים כמייצגי המשפחות וכן גורמי מקצועות הבריאות (שאינם בקשר תדיר איתה).

3. באופן כללי, הרושם הוא שהעיסוק במחקר כמו גם תמיכתה של הקרן בתחום חשובים מאוד ויש להשאיר את התקציב המוקדש לכך או להגדיל אותו בהתאם לצרכים בתחום זה וכן לאיזונים הרצויים מול תחומים אחרים.

4. קרן שלם היא לא הגורם הבלעדי המזוהה עם קידום מחקר בתחום מש"ה; חלק מהמרואיינים הקשורים למשרד הרווחה ציינו כי מענה בתחום (בהתאם לצרכים ולדרישות שלהם) ניתן מאגף המחקר. יתרונותיה של הקרן, בהקשר זה, הם בייעודיותה לתחום המש"ה וכן בתקציביה.

5. באופן כללי, רוב המרואיינים הסכימו כי לקרן שלם יש מקום מרכזי בקידום המחקר בתחום המש"ה בישראל. עם זאת, שלוש טענות מרכזיות עלו כנגד היותה של הקרן מובילת מחקר (אלא גוף תומך מחקר וחוקרים בתחום בלבד): היא אינה מפתחת ידע בעצמה, אינה מקפידה מספיק על טיבו האקדמי ואף אינה מכתיבה את סדר היום המחקרי אלא נענית לרצונות החוקרים. לצד זאת, הקרן נתפסת כ"מרכז ידע" שכן היא משקיעה בניהול ידע ובאיגום הידע. שני מאפיינים מחזקים את מעמדה זה: היא ייעודית לתחום המש"ה ובעלת תקציבים שמאפשרים לה לפעול. גיבוש מרכז הידע תורם למיצובה של הקרן שמרכזית בתחום ומייצר שני תפקידים נוספים/נלווים: ראשית, הקרן נתפסת כגורם "מתכלל" שיכול לגשר (בעזרת הידע שצברה) בין השטח, גופי ידע אחרים וקובעי המדיניות. שנית, הקרן נתפסת כבעלת ידע עשיר שיכול לסייע לה בקידום תפקידיה האחרים.

6. אחת הביקורות שעלו היא שיש מקום להדק יותר את הממשק בין העיסוק המחקרי בתחום (במימון הקרן) לבין המתרחש בשטח מחד, ולבין צרכי המשרד ומובילי התחום מאידך.
התפקיד המרכזי שהוזכר בהקשר זה, במיוחד מקרב מרואייני השטח הוא ליווי ומתן מענה מחקרי לשטח וכן מעורבות ביישום ממצאי המחקרים לטובת אוכלוסיית המש"ה. מרואיינים מקרב חברי הנהלה ויושבי ראש ועדות המחקר וכן מהרשויות ביקשו למקד את המענה המחקרי לצרכים ולדגשים שהם יתנו לאור תפיסתם לגבי הסוגיות המרכזיות בתחום. תפקיד מקביל, פחות משמעותי הוא סיוע לחוקרים ולאקדמיה בחיבור לשטח, מושאי המחקר.

7. לשאלת מעורבות קרן שלם ביישום ממצאי המחקרים, הרוב ציינו כי אך טבעי שתהיה מעורבת, בין אם בעצמה או באמצעות מימון ייעודי. תפיסה זאת רווחת במיוחד בקבוצת השטח, אך גם בקרב מרואיינים אחרים, שרואים את חשיבותו של המחקר ותרומתו בעיקר ביכולת לטייב את עבודת השטח ולעזור לקובעי המדיניות לקבל החלטות מבוססות נתונים.
עם זאת, היו אחרים שציינו כי ההחלטה לגבי המעורבות ביישום צריכה לנבוע מהסמכויות שהוקנו לקרן עפ"י חוק או מתכולת התפקיד המוגדרת. היו אף שהביעו חשש שמעורבות ביישום תצור עומס נוסף על הקרן.
אחד המרואיינים הציע שהקרן תסתפק בהבאת ממצאי המחקרים לידיעת הגורם/ים הרלוונטי/ים במשרד הרווחה ושהם אלו אשר יחליטו האם וכיצד לפעול ליישומם.

8. באשר למדדי הצלחה אפשריים לקרן שלם כארגון - שיעידו על הצלחתה בתחום התמיכה במחקר ויסייעו לה להחליט האם להמשיך לתמוך באפיק זה - נראה כי יש בהם הד לטענות בדבר חשיבות המחקר בתחום ככלל ובחלקם אף הד לתפיסת תפקידי הקרן (בפועל או בפוטנציה).
המדדים שהוזכרו ע"י המרואיינים כוללים: כמות הידע בתחום (תוך הקפדה על איכותו), כמדד המשקף את תפקידה של הקרן בקידום פיתוח ידע מקצועי בתחום עיסוקה; רמת התהודה של המחקרים והחשיפה של קהל יעד לידע המצטבר; שיפור

במיצובו של תחום המש"ה, ובמסגרת זאת משיכת כוח אדם איכותי לעסוק בתחום; ולבסוף השפעה – הלכה למעשה – על התנהלות השטח מחד ועל המדיניות (תפיסות והחלטות של קובעי המדיניות) מאידך שבתורן מנווטות את כיווני המענה והשירותים שנותן השטח.

9. הנגשת ממצאי המחקרים וקהל יעד רלוונטי: לדברי המרואיינים הידע המצטבר ממחקרים מונגש כיום באמצעות מאגר הידע באתר הקרן או בחוברות הכוללות תקצירי מאמרים. היתרון במאגר הוא בזמינות וב"ידידותיות". הבעיה, בשני האמצעים, היא הדרישה מהקורא הפוטנציאלי לדעת שהידע נמצא שם ולהפגין אקטיביות בחיפוש.

כל המרואיינים המליצו לנקוט באמצעים אחרים, אקטיביים יותר באופיים; ההמלצות העיקריות הן: קיום כנסים וימי עיון מבוססים ממצאי מחקר; שילוב ממצאי מחקרים עדכניים במסגרת ההכשרות וההשתלמויות של הקרן; ו"דחיפה" של עיקרי ממצאי מחקרים רלוונטיים (בגרסה מותאמת) למקבלי החלטות/ בפורומים רלוונטיים.

הרושם הכללי הוא שקהל היעד לממצאי המחקרים רחב ומגוון, החל מאלו שנוגעים בעיסוקם השוטף באוכלוסיית המש"ה וכלה בכלל אוכלוסיית מדינת ישראל (היו שהמליצו לצור גרסאות מותאמות לקהלי יעד שונים).

10. טיב תרומת המחקר - מדד הצלחה מרכזי למחקרים, שיכול להעיד על האימפקט / האפקטיביות של מחקר בעיני המרואיינים הוא מידת היישומיות של המחקר. לרוב המרואיינים מיקדו את היישומיות בהיבט של הפקת תובנות מחקריות שיתורגמו לפרקטיקות בשטח אך גם בהקשר לתובנות שיסייעו לעיצוב המדיניות וישפיעו, בתורן, על ההחלטות לגבי תכנון שירותים ופיתוחים עתידיים. מידת היישומיות כמדד מרכזי להצלחת המחקר עולה בקנה אחד עם תפיסת תפקידה של קרן שלם כמי שצריכה להיות מכוונת לשטח.

המדד המתמקד בהגדלת הידע התיאורטי ותרומה לגוף הידע נתפס כחשוב מאוד בקרב רוב המרואיינים מקבוצת האקדמיה, אך פחות בקרב מרואיינים אחרים.

11. הדעה הרווחת הייתה כי קרן שלם צריכה לקבוע סדרי עדיפויות וקריטריונים לתמיכה במחקרים (בהינתן שסך התקציב מוגבל). הרוב ציינו כי אלו צריכים להיקבע בהתאם לאג'נדה של הקרן. שני מרואיינים הקשורים למשרד הרווחה חשבו שעליו לקבוע את סדרי העדיפויות ושהקרן תממש אותן. לבסוף בודדים הציעו לשמור על גבולות גמישים יותר בהחלטה על אופן הקצאת מענקי המחקר.

שני קריטריונים ספציפיים שבלטו לצורך תעדוף בין בקשות הם נושא המחקר (ובמיוחד הרלוונטיות שלו לאג'נדה של הקרן והחדשנות שבו), ומידת ההתכנות היישומית של המחקר. בודדים הזכירו גם את האיכות המחקרית כקריטריון חשוב לתעדוף.

12. ייזום נושאי מחקר (באמצעות קול קורא למשל) הינו ביטוי לקביעת סדרי עדיפויות לתמיכה במחקר בהיבט הנושאי. רוב המרואיינים תמכו בקידום יוזמה כזאת מצד קרן שלם מהטעמים הבאים: כהזדמנות עבור הקרן להגדיר אג'נדה בתחום המחקרי ולשקף אותה וכך אף לסייע במיצוב הקרן בתחום; כדי להתאים את נושאי המחקר

לצרכי המשרד מחד והשטח מאידך, כך שישפיעו גיבוש המדיניות ועל הפרקטיקה; מתוקף תפקידה כמומחה / "מרכז ידע" הקרן נתפסת כמי שיכולה לחדד את הצורך המחקרי ולהכווין מחקר נוסף בהתאם. מרואיינים מקבוצת האקדמיה בעיקר (אך לא רק) נרתעו מהכוונת המחקר ("קול קורא") בשם חופש המחקר והמגוון, וההזדמנות לצור פריצות דרך דווקא מן המחקר האקדמי ולא מה"מוזמן".

13. רוב המרואיינים לא ידעו לציין שמות מחקרים אשר נתמכו על ידי קרן שלם. חלקם ציינו במפורש כי אינם מכירים מחקרים בתחום. אחרים ציינו כי הם מכירים מחקרים בתחום אך לא ידעו להעיד האם הם נעשו בתמיכת הקרן. אלו שהזכירו שמות מחקרים היו במיוחד מקרב מרואייני השטח שהשתמשו בהם לצורך למידה או גיבוש נייר עמדה בסוגיה שבה עסקו ומשיבים מהאקדמיה/ מוסדות מכשירים או מארגונים אחרים שבתפקידם קרובים לעיסוק המחקרי – לאור הכרות אישית עם המחקר / החוקר, או הכרות עם המאמר במסגרת העבודה השוטפת.

מיזם מחקר בתי אב בהם מתגורר ילד או בוגר עם מוגבלות שכלית התפתחותית

פרופ׳ מיכל גרינשטיין- וייס, פרופ׳ אריה רימרמן, ד״ר איילת גור,
אוניברסיטת חיפה, 2017

מק״ט 121

רקע: יותר ויותר ילדים ובוגרים עם מוגבלות שכלית התפתחותית מתגוררים בחיק משפחותיהם בקהילה. מגמה זו קשורה למעבר מגישה מדיקאלית-מוסדית לעבר גישת זכויות האדם בתחום המוגבלות, כפי שניתן לראות באמנת האו״ם לזכויות אנשים עם מוגבלויות. כמו כן, אנו עדים להתפתחות גישות ממוקדות משפחה, התופסות את משפחה, ולא רק את פרט עם המוגבלות, כיעד לפיתוח ויישום מדיניות. מטרת מחקר זה היא לבחון היבטים כלכליים, נפשיים וחברתיים של בתי אב בהם מתגורר ילד או בוגר עם מוגבלות שכלית- התפתחותית בישראל ולגבש המלצות יישומיות למדיניות.

שיטה: מדגם לאומי של 301 בתי אב בהם מתגורר ילד או בוגר עם מוגבלות שכלית-התפתחותית אותר באמצעות מרכזי עבודה שיקומיים ומעונות היום. המטפלים העיקריים (אחד ההורים) רואיינו בביתם. כלי המחקר כולל את שאלוני הכנסות והוצאות של משקי בית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שאלון נכסים וחובות (European Central Bank, 2012); שאלון מקורות תמיכה ודחק (Friedrich, Greenberg, Crnic, 1983); שאלון מעורבות חברתית (National Organization on Disability, 2004); מדד איכות חיים סובייקטיבית (Cummins ו- Lau, 2005).

ממצאים: הממצאים מצביעים על פערים כלכליים בין בתי אב בהם מתגורר ילד או בוגר עם מוגבלות שכלית-התפתחותית לבתי אב בחברה הכללית. לבתי אב עם ילד או בוגר עם מוגבלות יש הכנסה נמוכה יותר והוצאות והלוואות גבוהות יותר. אלה מתקשים לחסוך ולהתמודד עם הוצאות בלתי צפויות. המטפלים העיקריים (ההורים) חווים רמות גבוהות של דחק, השתתפותם החברתית והתמיכה החומרית לה הם זוכים מצומצמת בלבד והם מדווחים על איכות חיים נמוכה מהנורמה. בבתי האב שנבדקו נרשמה תלות גבוהה בקצבאות הביטוח הלאומי, המהוות 40% מהכנסת בית האב. תעסוקה והשכלה נמצאו כבעלי תרומה מהותית להיבטים פסיכולוגיים וחברתיים. פערים משמעותיים נמצאו בין בתי אב במגזר היהודי והערבי. ניתוח נתיבים לניבוי איכות החיים של המטפלים העיקריים הצביע על כך שהקצבאות, שירותים והטבות מנבאים את איכות החיים, באמצעות הגברת החוסן הכלכלי וההשתתפות החברתית והפחתת הדחק הנפשי (משתנים מתווכים). כמו כן, נבחן ניתוח נתיבים דיפרנציאלי לפי מעמד סוציו-אקונומי.

מסקנות: ממצאי המחקר מעידים שהיקף הקצבאות וההטבות מסייע לבתי אב בהתמודדות הכלכלית ויתכן אף מחלץ את חלקן מגלישה לעוני. אך אליה וקוץ בה, יתכן והתלות הגבוהה בקצבאות הניתנות לבן המשפחה עם מוגבלות שכלית התפתחותית עומד בסתירה לכוונתה לעודד את יציאתו לדיור וחיים עצמאיים בקהילה. חשוב שקובעי המדיניות יכוונו לצמצום רמות הדחק של ההורים והגברת השתתפותם החברתית, תוך מתן דגש על משפחות ממעמד סוציו-אקונומי נמוך. ראוי לבחון דרכים לצמצום הפערים בין בתי אב במגזר היהודי והערבי. לבסוף, יש חשיבות להמשיך בניטור שיטתי של צרכיהם הכלכליים והפסיכו-סוציאליים של בתי אב בהם מתגוררים ילדים ובוגרים עם מוגבלות שכלית-התפתחותית.

ללכת על המים: השפעות תכנית התערבות תנועתית במים על סיכון לנפילות ויכולות קוגניטיביות-מילוליות באוכלוסייה מזדקנת עם מוגבלות שכלית התפתחותית.

פרופ׳ אבי גולדשטיין, פרופ׳ שייקה הוצלר, ד״ר מיכל ניסים,
אוניברסיטת בר אילן, 2017

מק״ט 152

אנשים מזדקנים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (מש״ה) נמצאים בסיכון מוגבר לנפילות. נפילות המתרחשות כתוצאה מירידה במיומנויות תנועתיות הכוללות שיווי משקל, הליכה וקואורדינציה תנועתית עדינה מהוות אחת מהסיבות הנפוצות ביותר לפציעות בקרב אוכלוסייה זו. כמו כן, יכולות מילוליות-קוגניטיביות כגון זיכרון עבודה מילולי והבנה מילולית מדרדרות עם העלייה בגיל, כפי שמתרחשת באוכלוסייה המזדקנת הכללית אך מוקדם יותר. פציעות כתוצאה מנפילות בשילוב הירידה ביכולות המילוליות-קוגניטיביות משפיעות הן על איכות החיים והתפקוד היום-יומי של מזדקנים עם מש״ה והן על סביבתם. היות ומספר המזדקנים עם מש״ה עולה באופן עקבי בעקבות שירותי הרפואה המתקדמים המאפשרים תוחלת חיים ארוכה יותר, יש צורך במציאת תוכניות התערבות יעילות לצמצום הסיכון לנפילות וההידרדרות המילולית-קוגניטיבית.

התערבות תנועתית במים נמצאה כיעילה לצמצום הסיכון לנפילות ולשימור היכולות המילוליות-קוגניטיביות בקרב אוכלוסיות שונות, אך ההשפעה על מזדקנים עם מש״ה טרם נחקרה. מטרת המחקר הנוכחי הינה לבחון את ההשפעות של פעילות תנועתית מובנית במים על סיכון לנפילות ויכולות מילוליות-קוגניטיביות בקרב מזדקנים עם מש״ה.

אוכלוסיית המחקר כוללת 41 מזדקנים (בגילאי 50-66) עם מש״ה קלה עד בינונית אשר חולקו באופן רנדומאלי לאחת משתי קבוצות מחקר. הקבוצה הראשונה השתתפה בהתערבות תנועתית מובנית במים (אי צ׳) והקבוצה השנייה השתתפה בהתערבות תנועתית מובנית זהה ביבשה (תאי צ׳). ההתערבות התרחשה במשך 14 שבועות, פעמיים בשבוע, 20 דקות בכל פעם. איסוף הנתונים התקיים בשלושה מפגשים: לפני תחילת ההתערבות, לאחר 7 שבועות של התערבות ולאחר 14 שבועות של התערבות.

בחינת הממצאים לגבי יכולות שיווי משקל והליכה והערכת הסיכון לנפילות, נעשתה באמצעות מבדק טינטי (Tinetti Assessment Tool), בחינת הממצאים לגבי יכולת קואורינציה תנועתית נעשתה באמצעות מבדק השחלת חרוזים, בחינת הממצאים לגבי זיכרון עבודה מילולי נעשתה באמצעות מבדק זכירת ספרות קדימה (Digit Span Forward) ובחינת הממצאים לגבי הבנה מילולית נעשתה באמצעות מבדק צד שווה.

ממצאי המחקר תומכים בהשפעה החיובית של התערבות תנועתית מובנית במים וביבשה על צימצום הסיכון לנפילות, כשמשתתפי קבוצת ההתערבות התנועתית המובנית במים צמצמו

את הסיכון לנפילות בקצב מהיר יותר מאשר קבוצת ההתערבות התנועתית המובנית ביבשה. בנוסף, נמצא כי ככל שהציון אותו קיבל הנבדק במדד הסיכון לנפילות לפני תחילת ההתערבות היה נמוך יותר, כך השינוי היה גדול יותר.

כמו כן, ממצאי המחקר תומכים בהשפעה חיובית של התערבות תנועתית מובנית במים וביבשה על יכולת הבנה מילולית ומצביעים על יתרון להתערבות תנועתית מובנית במים בהשפעה על יכולת זיכרון עבודה מילולי.

עבודת המחקר הנוכחית מספקת הבנה מעמיקה יותר באשר להשפעת התערבות תנועתית מובנית במים על צמצום הסיכון לנפילות ושימור יכולות מילוליות-קוגניטיביות בקרב מזדקנים עם מש״ה. הבנה זו מאפשרת לשפר את דרכי ההתערבות בקרב אוכלוסיה זו. התערבות ממוקדת ומותאמת עשויה לסייע בצמצום הנפילות ובכך למנוע פציעות נילוות נוספות, כאשר בעלי סיכון גבוה יותר לנפילות יפיקו את המירב מההתערבות לצמצום הסיכון לנפילות.

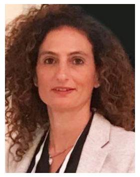
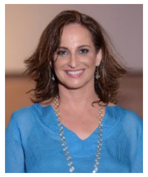

סימולציות קבוצתיות ככלי לפיתוח קוד התנהגות אתי בקרב מדריכים ומעסיקים בתעסוקה נתמכת: הדרכה ממוקדת לומד.

פרופ' אורלי שפירא-לשצ'ינסקי, ד"ר מירי בן עמרם , אונ' בר אילן, 2016

מק"ט 126

תעסוקת אנשים בעלי מוגבלות שכלית התפתחותית מעלה דילמות אתיות מורכבות כתוצאה מחסמים שונים הניצבים בפניהם בשוק העבודה. לכן ישנה חשיבות רבה למחקר זה החושף את התפיסות, העמדות והאתגרים האתיים עימם מתמודדים מדריכי תעסוקה נתמכת והמעסיקים המלווים את העובדים עם המוגבלות שכלית התפתחותית בשוק העבודה החופשי.

מטרתו המרכזית של המחקר היא להציף את הדילמות האתיות וכללי ההתנהגות האתיים שעולים בתעסוקה נתמכת בשוק החופשי כדי לסייע לפיתוח קוד אתי המוסכם על המדריכים והמעסיקים במסגרות אלו. מטרה נוספת, לבחון אסטרטגיות הדרכה מגוונות מסוג סימולציות ותרחישים בקרב מדריכי תעסוקה נתמכת ומעסיקיהם המלווים עובדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (מש"ה) בעבודתם בשוק החופשי ומתמודדים עם אתגרים אתיים הכרוכים בהעסקתם. בחינת אסטרטגיות ההדרכה מתמקדת בדילמות האתיות וכללי ההתנהגות האתיים הנגזרים מסוג תעסוקה זו העולים מתוך תהליכי הדרכה ממוקדים בלומד (LCE) באמצעות סדנאות סימולציות קבוצתיות בהשתתפות שחקנים, ניתוח תרחישי דילמות ותחקור סרטוני הסימולציות. הניתוח מתייחס לשינויים בתפיסות העצמה פסיכולוגית, מסוגלות עצמית, ועמדות חיוביות כלפי העסקת אנשים עם מש"ה בקרב משתתפי המחקר בעקבות ההתערבות המחקרית.

במחקר השתתפו שתי קבוצות: קבוצה ראשונה כללה 83 מדריכי תעסוקה נתמכת שחולקו לשלוש קבוצות משנה: קבוצת הניסוי עברה הדרכה קבוצתית מבוססת סימולציות בהשתתפות שחקנים, קבוצת הביקורת א' התבקשה לחקור תרחישי דילמות האתיות, וקבוצת הביקורת ב' לא עברה תהליך הדרכתי. קבוצה שניה כללה 60 מעסיקים שחולקו גם הם לשלוש קבוצות משנה: קבוצת הניסוי עברה הדרכה בקבוצות בעזרת צפייה בסימולציות שנערכו בקרב מדריכי תעסוקה נתמכת תוך טשטוש זהותם של המשתתפים, קבוצת הביקורת א' התבקשה לחקור תרחישי דילמות, וקבוצת הביקורת ב' לא עברה תהליך הדרכתי. כל המשתתפים מלאו שאלונים שבחנו את ההעצמה הפסיכולוגית, המסוגלות העצמית שלהם ועמדותיהם בנושא תעסוקת עובדים עם מש"ה.
שיטת עיבוד הנתונים התבססה על ניתוח הנתונים בשיטת Mixed Methods, שילוב של מתודולוגיה איכותנית (צפייה בסימולציות ובתחקירים, ניתוח חקר האירועים) ומתודולוגיה כמותית (שאלוני תפיסות ועמדות).
ממצאי החלק האיכותני של המחקר העלו כי מרבית הדילמות האתיות וכללי ההתנהגות

האתיים הנגזרים (קידוד פתוח) משותפים הן למדריכי תעסוקה נתמכת והן למעסיקים, כשכללי התנהגות האתיים נעו על רצף שבין גמישות מחשבתית לקשיחות והצבת גבולות. הדילמות האתיות וכללי ההתנהגות האתיים נמצאו כרוכים סביב חמש אינטראקציות משותפות המהוות צירים מרכזיים (קידוד צירי) למחקר זה: (1) מדריך/ מעסיק מול העובד עם המש"ה, (2) מדריך/ מעסיק מול ההורים, (3) מדריך/ מעסיק בינם לבין עצמם, (4) מדריך / מעסיק לבין הממונים, ו (5) מדריך/ מעסיק בינם לבין מעצבי המדיניות הציבורית. צירים אלו העלו קידוד סלקטיבי (selective coding) – של רבדים שונים של מודל אקולוגי חברתי: כגון, שכבת המיקרו הדנה באדם עם המש"ה ובני משפחתו, שכבת המזו הדנה ביחסים הבינאישיים בקרב בעלי העניין השונים של העובד עם המש"ה, שכבת האקזו הדנה בארגון, שכבת המקרו הכוללת את הקהילה, ושכבת המדיניות הציבורית.

כך לדוגמא נמצא כי סביב הציר: אינטראקציות מדריך/ מעסיק מול העובד עם המש"ה, כרוכים: דילמה אתית משותפת בקרב מעסיקים ומדריכים: "טובת העובד עם המש"ה מול טובת העסק", וכלל התנהגות אתי משותף: "אני מאמין כי יש לסייע לכל אדם עם מוגבלות לפרנס עצמו בכבוד ובצורה ראויה", כלל התנהגות אתי ספציפי למדריכים: "אני מאמין כי כדאי לבקש מהמעסיק קצת סבלנות ואורח רוח במקביל להבטחה של נוכחות מוגברת של הרכז", וכלל התנהגות אתי ספציפי למעסיקים: "אני מאמין כי חובה לשמור על רווחיות העסק ורק לאחר מכן להכיל עובד עם קשיים". ציר זה נמצא קשור בקידוד סלקטיבי לשכבות שונות של המודל האקולוגי: מיקרו ומזו (יחסים בינאישיים).

ממצאי החלק הכמותני העלו כי רמת העצמה הפסיכולוגית בקרב המעסיקים גבוהה באופן מובהק מרמת העצמה הפסיכולוגית בקרב המדריכים, רמת המסוגלות העצמית בקרב המדריכים גבוהה באופן מובהק מרמת המסוגלות העצמית בקרב המעסיקים, ורמת עמדות חיוביות של המעסיקים כלפי העסקת אדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית גבוהה באופן מובהק מרמת עמדות המדריכים כלפי העסקת אדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית. הממצאים העלו כי משחק תפקידים באמצעות סימולציות בקרב המדריכים או צפייה בהם בקרב המעסיקים משפיעים על שיפור העמדות מסוג העצמה פסיכולוגית, מסוגלות עצמית והעסקת עובדים עם מש"ה יותר משאר סוגי ההתערבות: ניתוח תחקירים או מילוי שאלונים. אם זאת ניכר, כי השפעת הסימולציות ניכרת באופן מהותי בקבוצת המדריכים שהתנסו במשחק התפקידים, כשההשפעה הדומיננטית על העמדות בתקופת הניסוי, וממשיכה להשפיע אף 6 חודשים מאז ההתערבות המחקרית.

מבחינה תאורטית, המחקר מעלה גישה אינטגרטיבית להתמודדות עם מבנה רב ממדי של דילמות אתיות וכללי התנהגות אתיים העולים בעקבות תעסוקת עובדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית בקרב מדריכי תעסוקה נתמכת ומעסיקים באמצעות מודל אקולוגי חברתי תוך בחינת תהליכי הדרכה מגוונים. מבחינה מעשית, ממצאי המחקר עשויים לסייע בפיתוח גישה מערכתית לקראת פיתוח קוד התנהגות אתי למדריכי תעסוקה נתמכת ולמעסיקים שעשוי להועיל להם בהתמודדותם עם האתגרים האתיים בשוק החופשי, תוך פיתוח מדיניות משותפת אשר תשפיע על שוק העבודה.

אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית ערביים בשוק העבודה: עמדות, חסמים ומה שביניהם

ד"ר ח'אלד אבו עסבה, מכללת אל קאסמי, 2016

מק"ט 145

משתתפי המחקר נדגמו מ-14 ישובים בדגימת שכבות המייצגת נשים וגברים מן החברה הערבית החיים בישראל, בהתייחס פריסה הגיאוגרפית של האוכלוסייה הערבית בצפון, במרכז ובדרום הארץ ובהתייחס לגודל היישוב בו הם חיים.

במחקר השתתפו 1,070 נבדקים: 400 מעסיקים מן המגזר הפרטי, 400 עובדים בעסקים במגזר הפרטי ו- 270 הורים הבאים ממשפחות שיש בהם ילד אחד או יותר עם מוגבלות שכלית התפתחותית. חשיבות המחקר היא בשל העובדה שיש מיעוט מחקרים הבוחנים את נושא תעסוקת אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית בישראל ובאוכלוסייה הערבית בפרט, מטרתו של מחקר זה היא לספק מענה למחסור במידע מסוג זה, תוך בחינת שלוש סוגיות מרכזיות הקשורות לנושא:

- בחינת עמדות האוכלוסייה הערבית בישראל (מעסיקים, עובדים והורים לאנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית) בכל הקשור לאפשרויות העסקתם של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית במגזר הפרטי.
- בחינת השפעת המאפיינים הסוציו-דמוגרפיים, הידע אודות מוגבלות שכלית התפתחותית, הסטיגמה והדעות הקדומות כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית והמגע איתם, על עמדות האוכלוסייה הערבית בישראל (מעסיקים, עובדים והורים לבעלי מוגבלות שכלית התפתחותית) כלפי העסקת בעלי מוגבלות שכלית התפתחותית.
- ניתוח הקשיים והחסמים המעכבים העסקתם של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית.

מחקר זה שייך לרובד המחקרים ברמת המיקרו והמעטפת, ושופך אור על תמונת המצב התודעתית (עמדות) בסוגיות השילוב של אנשים עם מוגבלויות שכליות התפתחותיות בחברה ובעבודה בקרב משפחות שיש בהם אדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית, מעסיקים ואנשים המשתתפים בכוח העבודה מקרב האוכלוסייה הערבית בישראל.

על פי מדגם המחקר של עבודה זו נמצא כי בקרב הערבים בישראל אחוז האנשים עם מוגבלות שכלית בדרגות לקות קלה ובינונית בלבד שאינם נמצאים במסגרת תעסוקתית ממסדית ואינם עובדים במסגרת השוק הפרטי עומד על כ-31% (37 מתוך 118 אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית), ומבין אלה שיש להם פתרון תעסוקתי כ-42% (49 מתוך 118) נמצאים במסגרת מרכזי טיפול ושיקום שניתן להגדירם 'כתעסוקה ללא עבודה'. על פניו נראה כי ככלל, אצל מרבית ההורים לא קיים חסם תודעתי בתפיסת החשיבות של העבודה בחיי ילדיהם. נשאלת השאלה האם זוהי הצהרה דקלרטיבית, מעין wishful thinking המבטא את הכרתם של ההורים בכך שאדם עם מוגבלות שכלית המושם במקום עבודה הוא אינדיקציה להצלחה

שהיו שמחים להשיג אותה (אולם בנסיבות הקיימות לחלקם ברור כי לא יוכלו להשיגה או שהשגתה כרוכה במאמץ שמעבר לכוחותיהם).

לסיכום הניתוח ברמת המיקרו בחלק המתמקד בתפיסות ועמדות ההורים במשפחות בהן יש אדם עם מוגבלות שכלית , ניתן לסמן אינדיקציה ראשונה המעידה על קבוצה זו כחוליה חלשה שיש לבצע בה פעולות מחזקות שיפורטו בסעיף ההמלצות. מסקנה שנייה, מסמנת את המדינה כגוף שאינו מצליח לעמוד בהתחייבויותיו כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית בחברה הערבית. בנוסף, מתוך כל סך פתרונות התעסוקה שהצליחה המדינה להסדיר, שיעור ההשמות הפחות מתאימות ופחות רצויות עבור אנשים עם מוגבלות שכלית בדרגת מוגבלות קלה ובינונית הוא גבוה מידי, העובדה שמחדל זה עולה בקנה אחד יחד עם רצונם והעדפותיהם של ההורים אינה משנה דבר, אם ההורים אינם פועלים מתוך שיקול טובת ילדם עם המוגבלות השכלית (כאמור, ברמה קלה ובינונית). יש לפעול גם בקרב ההורים לשינוי מצב זה.

ממצאי המחקר מראים עוד על תפיסה חיובית ברמה בינונית נמוכה של האדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית). זוהי מגמת שיפור בתפיסה ובדימוי השלילי של האדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית בחברה הערבית עליו דווח במחקרי העשור הקודם. בהשוואה בין שלושת הקבוצות במחקר מסתבר כי ההורים לאנשים עם מוגבלות שכלית מביעים את העמדה הפחות חיובית. ממצא זה קונסיסטנטי עם ממצאי המחקר הקודם ומעורר מטבעו צורך בהעמקת הבדיקה.

לאור הממצאים שהתקבלו, אנו ממליצים לחשוב על בניית קבוצות תמיכה להורים לאותן משפחות אשר יש בקרבן בנים/בנות עם מוגבלות התפתחותית שכלית. לדעתנו, יש לבנות תכנית ייחודית למטרה זו, כאשר תכנית כזו תיקח בחשבון את המבנה החברתי והתרבותי של החברה הערבית.

אנו מציעים גם לחשוב איך ניתן להגדיל ולהרחיב את היצע הפתרונות מעבר למסגרת המע"ש ובד בבד הקטנת תפיסת מרכזי הטיפול כברירת מחדל. ניתן בקטע הזה לנסות ולחשוב ביחד עם אפפי רווחה בשלטון המקומי איך לעשות זאת יחד עמם. כמו כן מומלץ לבנות תכנית מעבר ממסגרות החינוך המיוחד לקראת מסגרות עבודה. יש לבחון בדיקת התכנות של יישום מודל תעסוקה מעברית לבנית מסוגלות תעסוקתית. כמו כן, איתור מעסיקים מתאימים סוכני תעסוקה בחברה הערבית המאופיינים במוטיבציה להשקיע בבניית מוכנות לחיי עבודה (ניתן גם בתוך המשפחה עצמה במידה וקיים עסק), שיאפשרו עבודה זמנית וחלקית אצלם לקראת קליטה במסגרות עבודה קבועות.

مقدمة

كذلـك كيرن شـليم ترى أن العلـم أداة هامّة ومؤثـرة في صناعة التغيير بمجـال الإعاقـة التطورية العقلية وبمجالات شـتّى: كالسياسـات المتّبعة والمجتمـع والتعليم وغيرهم.
نحـن نعيـش في واقع متغير بوتيـرة عالية أكثر مـن الماضي — ماهيّـة البحث الأكاديمي مـا زالت موجودة تحـت الفحص ويمكن رؤيـة العديد من النزعـات التي تحاول تغيير أسـلوب البحـث الأكاديمي لاتجاهات عملية ونفعية.
كيرن شـليم اختارت اسـتثمار مـوارد عديـدة في الأبحاث التـي تحوي علـى جانب هام مـن التخطيط لتنفيـذ الاسـتنتاجات والنصائح في اطـار العمل العلاجي علـى أرض الواقع وعلى مسـتوى صنّاع القرار أيضًا.
دعـم الأبحـاث موجّه مـن أجل التأثيـر علـى العمـل في أرض الواقع، لصياغة أسـئلة بحـث جديدة وأساسـية ولتحصيـل جودة حيـاة قصوى لـذوي الإعاقـة التطوريـة العقليـة وللمحيطين بهم.
هـذا العام نحن مسـتمرون في المسـيرة التـي بدأت منذ عامـين في إقامة مؤتمـر بحثي علمـي وفيه تعرض الأبحـاث التي أقيمت بمسـاعدة الجمعية.
في هـذا العام سـوف يُعرض أربعـة أبحاث جديدة في مجـال الإعاقـة العقلية التطورية والتـي أجريت في أربعة مؤسسـات للتعليـم العالي: جامعة تل أبيـب، جامعة حيفـا، جامعة بار إيلان، كلية القاسـمي.
كل هـذه الأبحـاث أجريت بمسـاعدة منحة أعطيت من كيرن شـليم.
أدّت أسـئلة البحـث وتقييم هذه الأعمـال إلى تفاهمات، توصيـات واقتراحات تسـاهم في المعرفة المهنية وتؤثـر على جودة العمـل العلاجي على أرض الواقـع وعلى جودة حياة ذوي الإعاقـة العقلية التطورية.
بالإضافـة إلـى ذلك، تحـوي هذه الكرّاسـة على بحـث تقييمـي والذي قامت بـه جمعية كيرن شـليم وهدفـه معرفـة كمية المسـاعدة، والنفع الحاصل من اسـتثمار الجمعيـة في الأبحاث على مدى السـنوات التي قامـت بدعمها.
إن هـذا المؤتمر وهذه الكرّاسـة همـا بمكانة أداة إضافية لنشـر وتقـديم المعرفة الموضوعية. نحـن نأمل بأن تشـجّع هذه الكرّاسـة على قراءة المواد التخصصية، واسـتمرار البحث لتطوير العمـل في موضوع الإعاقة العقليـة التطورية في جميع مجـالات التعليم العالي.
والله ولي التوفيق

بروفيسور نيتسا دافيدوفيتش
رئيسة لجنة البحث، كيرن شليم
ومديـرة وحـدة التطويـر والتقييـم الأكاديـمي، جامعـة أريئيـل

السيد مئير دهان
رئيس إدارة جمعية كيرن شليم
رئيس بلدية مزكيرت باتيا

السيدة ريبا موسكل
مديرة جمعية كيرن شليم

الفهرس

تقييم إسهام وفائدة الأبحاث المدعومة من كيرن شليم
رونا رفائلي عيرش ، كيرن شلم ، ٢٠١٧
رقم الكاتالوغ ٢٣٢ .... עמ' 23

مبادرة بحث حول العائلات التي يقطنها طفل أو بالغ من ذوي الإعاقة التطورية العقلية .
بروفيسور أريه ريرمن ، د . أييلت جور ، بروفيسور ميخال جرينشطين-فايس ، جامعة حيفا ٢٠١٧
رقم الكاتالوغ ١٢١ .... עמ' 27

السير على الماء : تأثير برنامج المداخلة الحركية في الماء على مخاطر السقوط والقدرات الذهنية-الكلامية عند المسنين من ذوي الإعاقة العقلية التطورية .
د .ميخال نيسيم ، د . أبي جولدشطين ، بروفيسور شايكه هوتسلر ، جامعة تل أبيب ، ٢٠١٥ظ
رقم الكاتالوغ : ١٥٢ .... עמ' 28

محاكاة جماعية كأداة لتطوير سلوك أخلاقي بين المرشدين وأرباب العمل في الأعمال الداعمة :
إرشاد مركّز للطالب .
رقم الكاتالوغ : ١٢٦ .... עמ' 29

ذوي الإعاقة التطورية العقلية العرب في سوق العمل : مواضع ، اعتراضات وما بينهم .
د .خالد أبو عصبة ، كلية القاسمي ، ٢٠١٦ .
رقم الكاتالوغ : ١٤٥ .... עמ' 31

تقييم إسهام وفائدة الأبحاث المدعومة من كيرن شليم

رونا رفائلي عيرش ، كيرن شلم ، ٢٠١٧

رقم الكاتالوغ ٢٣٢

ترى كيرن شليم أهمية كبيرة بقيمة الفعاليات التي تقيمها وفقا لمدى المساهمة والفاعلية لتحسين جودة حياة الأشخاص ذوي إعاقة عقلية في إسرائيل . من أجل ذلك ، سعت المؤسسة في دراسة مدى المساهمة ، التأثير و/ أو التأثيرات الاستثمارية للمؤسسة في الدراسات التي أقيمت على مدار سنوات وفي الدراسات التي قامت بدعمها .

البحث التقييمي الذي عالج هذه المسألة ، بدأ في سنة ٢٠١٤ وتم تطبيقه على مرحلتين :

١ . في المرحلة الأولى تم التركيز على خرطنة الدراسات التي قُدمت للمناقشة من قِبل لجنة المباحثات في كيرن شليم على مدار سنوات دعمها البحثي : الدراسات التي تم دعمها تميّزت بوجهات نظر متعددة ، ودُرست اتجاهات مركّزة وترتيب أولويات ، حُددت محتويات ومواضع بحث بارزة ، بالإضافة لتحديد مؤسسات ، باحثين ، ومجالات علمية حظيت بالدعم . كما تمّ تلخيص البيانات المتعلقة بدعم الدراسة في المؤسسة .
بالمقابل ، تم فحص الاستشهاد بالمصادر ، كمية المنشورات والاقتباسات وجودة مصادر الدراسات (باستثناء الأطروحات) ، كمؤشر للمساهمة في معرفة الهيئة النظرية (أُنجرت في أيلول ٢٠١٤) .

٢ . في المرحلة الثانية تم جمع المعلومات – وجهات نظر ومواقف- من الخبراء وأصحاب المصلحة بشأن مساهمتهم في الأبحاث التي تم دعمها من قِبل المؤسسة وفحص مدى فعاليتهم ، وأيضا فيما يتعلق بمفهوم دعم البحث كواحدة من وظائف المؤسسة (أنجزت في كانون الثاني ٢٠١٧) .

فيما يلي نتائج رئيسية تستند على المرحلة الأولى- خرطنة الدراسات :

١ . في الفترة ما بين عاميّ ١٩٧٧- ٢٠١٤ ، قُدم لكيرن شليم ٢٥٣ طلبا لدعم البحوث .
٢ . من ضمنهم ٦٥% (n= ١٦٥) تمت الموافقة عليها وحظوا بمنحة ، وحوالي الرُّبع تمفضهم (الباقيتمإلغاؤهم بمبادرة من المُقدِّم أو في اختبار المؤسسة) . السبب الرئيسي لرفض الطلبات هي جودة العروض التي تم تقديمها .
٣ . حوالي نصف الطلبات الي تمت الموافقة عليها ، هي للمنح المُعدّة لدرجة الماجستير ، ٣٧%- للأبحاث ، و١١%- لأعمال الدكتوراه .
٤ . المواضيع الأكثر رواجًا التي تطرّقت لها البحوث هي : الانخراط في المجتمع ، معالجون وطاقم ، أطفال ، بالغين ، مواقف وآراء مجتمعية (استنادا على ١٣٢ دراسة مصنفة حسب المحتوى) .
٥ . الجامعات هي الأبرز من بين المؤسسات التي تتوجه لكيرن شليم (تشكل طلباتهم ٧٧% من مُجمل الطلبات) ، وفي مقدمتهم جامعة حيفا .
٦ . عند دراسة مجالات التخصص لدى الباحثين الذين تقدموا بطلب للحصول على منحة المؤسسة ، ككل ، فإن التخصصات الأكاديمية الأبرز هي علم الاجتماع والتعليم .

٧ . على مدار السنين ، تمت الموافقة على ميزانية بحثية اجمالية قدرها ٤٤٩ ، ٤٧٦ ، ٥ ش . ج (التكلفة المعتمدة) . ويبلغ متوسط التكلفة للطلب المعتمد ٥٩٦ ، ٣٥ ش . ج (نشير الى أن التكلفة المخصصة لدرجة الماجستير هي ٠٠٠ ، ٧ ش . ج ، وللدكتوراه ٠٠٠ ، ١٠ ش . ج) .
٨ . على مدار السنين ، كان هنالك منحى تصاعدي في عدد الطلبات المقدمة للمؤسسة ، بالمقابل انخفاض بعدد الطلبات للمنح . لذلك ، أصبح هنالك ازدياد بميزانية المؤسسة المخصصة للمجالات الدراسية عموما ، وكذلك بمتوسط ميزانية

الطلب .

٩ . من أصل ٦٤ دراسة المدعومة من قبِل المؤسسة ، والتي تم مسحها ضوئيا (لا تشمل الاطروحات) ، وُجد بأن ٢٣ ذُكروا باقتباسات اكاديمية ، بالمقابل ، ٤٦ ذُكروا بمقولات غير أكاديمية .

فيما يلي الأفكار المركزية التي جاءت بالمرحلة الثانية– مقابلات مع ٢٣ مشتركا :

• إن الأشخاص الذين تتم إجراء مقابلة معهم من أجل الاختبار ، يمثلون مجموعة واسعة من الخبراء وأصحاب المصلحة الذين يعملون على تعزيز البحوث في مجال الإعاقة التطورية العقلية .

١ . أهمية البحث في المجال : كان هناك إجماع بين من أجريت معهم المقابلات على أهمية النهوض بالبحث في مجال الإعاقة التطورية العقلية، للأسباب التالية :

٢ . الاهتمام بالبحث يضع مجال الإعاقة التطورية العقلية في المركز ، ويساهم في إعطاء الصلاحية والمعرفة ، وكذلك التعارف بين الإعاقة التطورية العقلية والجمهور .

٣ . ينبغي الانخراط في البحث ، ودراسة مجال الإعاقة التطورية العقلية بشكل أكاديمي ، كما هو الحال في أي مجال مهني– واجتماعي آخر .

٤ . دراسة هذا المجال تتيح التأثير على السياسات واتخاذ قرارات مبنية على معطيات . فالسياسة بدورها ، لها صله متينة بما يجري على أرض الواقع .

٥ . دراسة هذا المجال ، تعزز المحاورة والتعلم المتبادل في الميدان العام : من ناحية ، يوفر معلومات بحثية التي تمكن من ملاءمة الحلول لطبائع واحتياجات السكان . ومن ناحية أخرى ، تتيح لنا فهم عواقب هذه الحلول وبالتالي ملاءمة الخدمات لها .

• دراسة هذا المجال وتمويله ، تساعد في تشكيل عامل يساعد على جذب اهتمام الأشخاص المهنيين وبالتالي انخراطهم في هذا المجال .

• فهم الجمهور للمؤسسة كجمعية داعمة للدراسات في مجال الإعاقة التطورية العقلية : كما هو متوقع ، فإن كيرن شليم معروفة بشكل خاص بمجال تطوير البنية المادية الأساسية ، وبمجال الاستكمالات والمساقات . برغم ذلك ، إن أغلبية "الذين تم إجراء مقابلة معهم بهدف الاختبار" ، عرفوا المؤسسة كمتخصصة في مجال البحث فقط . مهمة المؤسسة هذه ، معروف بشكل أقل في دوائر أوسع : بين موظفي البلدية ، الأهل كممثلي عائلات أصحاب المهن الصحية (الذين ليسوا على اتصال متكرر معها) .

• بشكل عام ، إن الفكرة السائدة حول المؤسسة هي تخصصها في مجال البحوث ، والدعم الذي تقدمه في مجالات بالغة الأهمية . ويجب إبقاء الميزانية المخصصة لذلك أو زيادتها وفقا للاحتياجات في المجال ، وأيضا من أجل الحفاظ على الموازنة المطلوبة مقابل الاختصاصات الأخرى .

• كيرن شليم ليست الوحيدة المعروفة في مجال تطوير الأبحاث حول الإعاقة التطورية العقلية ؛ فإن قسم من الأشخاص الذين تمت مقابلتهم والمنتمين لوزارة الرفاه الاجتماعي ، أشاروا بأن إدارة البحوث قد قدمت ردا في هذا المجال (وفقا لاحتياجاتهم ومتطلباتهم) . ومزايا المؤسسة ، في هذا السياق ، هي تخصصها في مجال الإعاقة التطورية العقلية ، وميزانيتها له .

• بشكل عام ، أغلبية الأشخاص الذين تمت مقابلتهم أجمعوا بأن كيرن شليم تلعب دورا مركزيا في تطوير البحوث بمجال الإعاقة التطورية العقلية في إسرائيل . ومع ذلك ، كانت هنالك ثلاثة ادعاءات مركزية دحضت فكرة كونها رائدة في مجال الأبحاث (غير أنها جسم داعم للأبحاث والباحثين في المجال فقط) : هي لا تقوم بتطوير علمي بنفسها ، ولا تشدد بشكل كاف على جودته الأكاديمية ، كما أنها لا تملي الجدول اليومي للبحث وإنما تستجيب لرغبات الباحثين . بالإضافة لذلك ، يُنظرُ إلى المؤسسة على أنها "مركز معلومات" ، بحيث أنها تستثمر في إدارة وجمع المعلومات . وهناك خاصتان تدعمان هذا الرأي : هي مكرسة لمجال الإعاقة التطورية العقلية ، وتملك ميزانيات تساعدها على العمل . إن بلورة مركز المعلومات يساهم في مَوضَعَة المؤسسة في المركز بمجالها ، وكذلك يخلق دورين مهمين إضافيين/ مترافقين : أولا ، المؤسسة تعتبر عامل

"مُنسّق" الذي يمكنه أن يربط (بمساعدة المعلومات التي جمعها) بين الميدان ، هيئات معلوماتية أخرى وصنّاع القرارات . ثانيا ، تعتبر المؤسسة كصاحبة معلومات غنية ، تساعدها على النهوض بأدوار أخرى .

• واحدة من بين الانتقادات التي طُرحت ، وهي أنه ينبغي زيادة تشديد الصلة بين النشاط البحثي في المجال (المموّل من قبِل المؤسسة) وبين ما يحصل في الميدان من ناحية ، وبين احتياجات الوزارة ورواد المجال من ناحية أخرى .

إن الدور الرئيسي المذكور بهذا السياق ، وخاصة من بين الأشخاص الذين تمت مقابلتهم في الميدان ، هو المرافقة والاستجابة البحثية للميدان ، بالإضافة للمشاركة في تطبيق نتائج البحث لصالح ذوي الإعاقة التطورية العقلية . قسم ممن تمت مقابلتهم والذين هم من أعضاء مجلس الإدارة ورؤساء لجان البحث وأيضا من السلطات ، سعوا في التركيز على الاستجابة البحثية للاحتياجات والتشديدات الذين وضعوها على ضوء تصوراتهم بالنسبة للقضايا المركزية في المجال .

• بالنسبة للتساؤل حول مشاركة كيرن شليم في تطبيق نتائج البحوث ، أشارت الغالبية بأنه من الطبيعي أن تشارك ، سواء بذاتها أو عن طريق تمويل محدد . هذا التصور منتش بشكل خاص في المجموعة الميدانية ، ولكن أيضا في فئة المشاركين الآخرين ، الذين يرون أهمية البحث ومساهمتها بشكل خاص بالقدرة على تحسين العمل الميداني ومساعدة صناع القرار على اتخاذهم قرارات مبنية على معطيات . ومع ذلك ، هنالك آخرون ذكروا بأن القرار بشأن المشاركة في التنفيذ ينبغي أن تستمد من الصلاحيات الممنوحة للمؤسسة للقانون أو محتوى الوظيفة المحدد . بل أعربوا عن قلقهم من أن المشاركة في التطبيق ستخلق عبئًا إضافيًا على المؤسسة . واحد من الأشخاص الذين تمت مقابلتهم اقترح أن تختص المؤسسة بنقل نتائج البحوث إلى الهيئات ذات الصلة في وزارة الشؤون الاجتماعية ، وهم بدورهم يقررون ما إذا كان سيتم تنفيذها وكيفية تنفيذها .

• فيما يتعلق بمقاييس النجاح الممكنة لكيرن شليم كمنظمة – أن يشهدوا على نجاحها في المجال لدعم البحوث ويدعموها في اتخاذ القرار فيما إذا كانت ستستمر في دعم هذا المجرى – يبدو أن لديهم تأثر من بعض المزاعم المتعلقة بأهمية البحث بشكل عام وفي بعض الأحيان صدى حول دور المؤسسة (الفعلي أو المقترحة) . تشمل المؤشرات التي ذكرها الأشخاص الذين تمت مقابلتهم ما يلي : مقدار المعرفة في المجال (مع الحفاظ على الجودة) ، كإجراء يعكس دور المؤسسة في تعزيز وتنمية المعرفة في نطاق نشاطه ؛ درجة تأثير الدراسات وانكشاف الفئة المناسبة لمعرفة تراكمية ؛ تحسين مكانة مجال الإعاقة التطورية العقلية ؛ وفي هذا السياق ، اجتذاب قوى عاملة متميزين للعمل في هذا المجال ؛ وفي النهاية التأثير – من الناحية العملية – على إدارة المنطقة من ناحية وعلى السياسة (تصورات وقرارات صانعي السياسات) من جهة أخرى ، والتي بدورها تقوم بتوجيه الاستجابات والخدمات التي تقدمها المنطقة .

• إتاحة الوصول لنتائج الأبحاث وجمهور ملائم : وفقا لأقوال الأشخاص الذين تمت مقابلتهم فإن المعرفة التراكمية من الأبحاث متاحة في الوقت الحاضر في مجمع المعلومات بالموقع الإلكتروني للمؤسسة أو عن طريق كتيبات التي تحوي تلخيصات ومقالات . ميزة المجمع هي الإتاحة الدائمة و"سهولة الاستعمال" . تكمن المشكلة ، في كلتا الحالتين ، بأنه تتطلب من القارئ أن يستطيع إيجاد المعلومات في المجمع ويثبت تفاعله عن طريق القيام ببحث .

كل الأشخاص الذين تمت مقابلتهم أوصوا باتخاذ وسائل أخرى ، أشياء أكثر فاعلية ؛ التوصيات الرئيسية هي : عقد مؤتمرات وحلقات دراسية مبنية على نتائج البحث ؛ دمج نتائج بحثية محتلنة في إطار التدريبات والاستكمالات في المؤسسة ؛ و"دفع" النتائج الرئيسية للدراسات المتعلقة بالموضوع (وفق نسخة ملائمة) لصناع القرار، والمنتديات المتعلقة بالموضوع .

الفكرة العامة هي أن الجمهور المستهدف لنتائج البحث واسع ومتنوع ، ابتداءً من أولئك الذين يتطرقون بعملهم الحالي لجماعة ذوي الإعاقة التطورية العقلية وإلى عموم السكان في دولة إسرائيل (هناك من أوصى بملاءمة الإصدارات المتنوعة مع اختلاف الجماهير المستهدفة) .

• ميّزة المساهمة في البحث – مؤشر نجاح أساسي للبحوث ، بأن تستطيع أن تشهد على فاعلية/ فاعليات البحث حسب وجهة نظر الأشخاص الذين تمت مقابلتهم هي مدى تطبيقات البحث . معظم الأشخاص الذين تمت مقابلتهم ركزوا

التطبيقـات على جانب اسـتخلاص العبـر البحثة التي سـتتحول إلى أنشـطة تتم علـى أرض الواقع، ولكن أيضـا فيما يتعلق بسـياق الأفكار التي من شـأنها أن تسـاعد في تشـكيل السياسـة، بالتالي تأثيرها على القـرارات المتعلقـة بالتخطيط للخدمات والتطورات المسـتقبلية. درجة القابلية للتطبيق كمؤشـر رئيسـي لنجاح البحث تتسـق مـع إدراك دور كيرت شـليم كمن تحتاج بأن تكـون موجَّهة إلــى الميدان.

يعتبـر المؤشـر، الذي يركز علـى زيادة المعرفـة النظرية والمسـاهمة في هيئة المعرفة، أمرا مهما للغاية حسـب أغلبية الأشـخاص الذيـن تمـت مقابلتهم مـن المجموعـة الأكاديمية، ولكـن بدرجة أقل بين أشـخاص آخرين تمـت مقابلتهم.

- الـرأي السـائد هو بأنه على المؤسسـة أن تحدد سـلّم أولويـات ومعايير لدعـم الأبحاث (مع الأخـذ بعين الاعتبار بـأن الميزانية الإجماليـة محـدودة). وذكرت الأغلبية أنـه ينبغي تحديدها وفقا لجـدول أعمال المؤسسـة. اثنان ممن تمت مقابلتهما المنتسـبين لوزارة الشـؤون الاجتماعيـة، رأوا بأنه من خلالـه يجب تحديد الأولويات وعلى المؤسسـة القيـام بتنفيذها. في النهاية، قليلون اقترحوا الحفاظ على حدود أكثر مرونة بالتأكيد على كيفية تخصيص المنح البحثية. هنالـك معياران محـددان واللذان بـرزا بهدف تحديد أولويـات الطلبات التي هـي مواضيع البحث (وخصوصـا صلته بجدول أعمـال المؤسسـة والابتـكار الموجود فيهـا)، ومـدى التجهيـزات التطبيقية للبحـث. هناك قليلـون تطرقوا أيضـا إلى جودة البحوث كمعيـار مهم لتحديـد الأولويات.

- ابتـداء موضوعات البحـث (عن طريق كول كوريه على سـبيل المثـال) هو عبارة عن تعبيـر لتحديد الأولويـات لدعم البحث مـن الجانـب المواضيعي. غالبيـة الذين تمـت مقابلتهم أيّدوا مثل هـذه المبادرة من قِبل كيرن شـليم للأسـباب التالية: فرصة للمؤسسـة لوضع جـدول أعمال في مجال البحوث لتعكسـها وكذلك المسـاعدة في موقَعَة المؤسسـة في المجال؛ من أجل ملائمـة مواضيـع البحث لاحتياجـات الوزارة مـن ناحيـة، والميدان من ناحيـة أخرى، حتى يؤثـروا على ترابط السياسـات وعلـى الممارسـات؛ وبصفتها خبيرة/ "مركـز معرفة"، ينظر إلى المؤسسـة على انها تسـتطيع تحديد الاحتيـاج البحثي وبالتالي توجيـه بحث إضافي ملائم. أشـخاص تمت مقابلتهم من بالأسـاس ينتمـون للمجموعـة الأكاديمية (لكن ليس فقـط) امتنعوا عـن توجيه البحث ("كـول كوريه") باسـم حرية البحث والتنـوع، والفرصة في خلص مسـارات جديدة بالـذات من الأبحاث الأكاديمية وليس مـن ال"متوفّر".

- أغلبيـة الأشـخاص الذين تمـت مقابلتهم، لم يعرفوا كيفية تدوين أسـماء الأبحاث التي تدعمها مؤسسـة شـليم. قسـم منهم ذكر بشـكل صريـح بأنهم لا يعرفون أبحـاث في المجال. وأشـار آخرون بأنهم يعرفـون على دراية بالأبحـاث في المجال لكنهم لـم يعرفـوا كيـف برهنة إذا مـا كانوا تحت دعم المؤسسـة. أولئـك الذين دوّنوا أسـماء البحـوث كانوا علـى وجه الخصوص مـن بين الأشـخاص الذين تمـت معهم المقابـلات الميدانية التي اسـتُخدمت بهـدف التعلم أو اتخـاذ رأي حول المسـألة التي تم تناولهـا، ويتم الإجابة عليها من قبل الأكاديمية/ مؤسسـات التأهيـل أو منظمات أخـرى عملها قريب للنشـاطات البحثية – علـى ضوء معرفـة عميقة للبحث/ الباحـث، أو الإلمام بالمقالة المتعلقة بالدراسـة الجارية

مبادرة بحث حول العائلات التي يقطنها طفل أو بالغ من ذوي الإعاقة التطورية العقلية.

بروفيسور أريه ريمرمن، د. أييلت جور، بروفيسور ميخال جرينشطين-فايس، جامعة حيفا ٢٠١٧

رقم الكتالوج ١٢١

الخلفيـة: العديـد والعديـد مـن الأولاد والبالغيـن الذين يعانـون من إعاقـات تطوريـة عقلية يعيشـون تحت رعايـة عائلاتهم في المجتمع.

هـذا المنحى مرتبـط بالانتقال مـن نهج مؤسسـي – طبي إلى نهج حقـوق الإنسـان في مجال الإعاقـة، كما هو مذكـور في اتفاقية الأمم المتحـدة لحقوق الأشـخاص ذوي الإعاقات. لذلك، نحن نسـعى إلـى تطوير أسـاليب التي تركز على الأسـرة، وليس فقط على الشـخص ذو الإعاقة، كهـدف لتطوير وتنفيذ السياسـات. الغرض من هذا البحث هو دراسـة الجوانب الاقتصادية، النفسـية والاجتماعيـة للأسـر التي يقيـم فيها طفل أو شـخص بالغ يعاني من إعاقـة عقلية- تطورية في إسـرائيل وصياغـة توصيات عملية للسياسة.

الطريقـة: توجـد عينـة وطنية ل ٣٠١ عائلـة يقيم فيها طفـل أو بالغ ذوي إعاقـة تطورية عقليـة، والتي تم معاينتها مـن قبل مراكز إعـادة التأهيـل ومراكـز الراعيـة النهاريـة. المعالجين الأساسـيين (أحـد الوالدين) تمت إجـراء مقابلـة معهم في منزلهم. تشـمل أداة البحـث اسـتبيانات الدخـل والنفقات الأسـرَية الصادرة عـن المكتب المركـزي للإحصاء، واسـتبيان حول الأمـلاك والديون European Central Bank, ٢٠١٢))؛ واسـتبيان حـول مصادر الدعـم(Friedrich, Greenberg, & Crnic)؛ اسـتبيان حـول المشـاركة الاجتماعيـة(National Organization on Disability, ٢٠٠٤)؛ ومؤشـر جـودة المواضيع الحياتيـة (Cummins & Lau, ٢٠٠٥).

النتائـج: تشـير النتائج إلى وجـود فجوات اقتصادية بين الأسـر التي يعيش فيها طفل أو شـخص بالغ ذو إعاقة عقليـة تطورية وبين عامـة الأسـر في المجتمـع. إن العائلة التـي يعيش فيها طفل أو شـخص بالـغ يعاني من إعاقـة لديهم دخل أقـل ونفقات وقروض أعلـى. إذ يواجهون صعوبـة في التوفير والتكيف مـع النفقات الغير متوقعة. يعانـي مقدمو الرعاية الأساسـيون (الآباء) حالات من الكبـت، مشـاركاتهم الاجتماعية والدعم المادي الذي يتلقونه محدود ويعيشـون جودة حياة أقل من المسـتوى المعياري. في الأسـر التـي تم فحصهـا، كان هناك اعتمـاد كبير على مخصصات التأميـن الوطني، والتي تشـكّل ٤٠% من الدخل العام للأسـرة. وُجِد أن للعمالـة والتعليم إسـهام كبير في الجوانب النفسـية والاجتماعية. وجد أيضا فـوارق كبيرة بين العائلات اليهوديـة والعربيـة. فقد تكهنت الدراسـات حول جـودة الحياة، إلى أن مقدمي الرعاية الأساسـيين أشـاروا إلى أن المخصصات، الخدمات والفوائد تشـكل جـودة الحياة، من خلال المرونة الاقتصادية والمشـاركة الاجتماعية والحد من الكبت النفسـي (متغيرات وسـيطة). لذلك، سـنقوم بتحليل المعطيـات المتفاوتة وفقا للوضـع الاجتماعي- الاقتصادي.

الاسـتنتاجات: تشـير نتائج البحث إلا أن المخصصات والفوائد تسـاعد الأسـر على التأقلـم من ناحية اقتصادية وقـد يبعد بعضهم عـن خط الفقـر. ومع ذلك، فإنـه من الممكن أن يتسـبب الاعتمـاد الكبير علـى المخصصات الممنوحـة للفرد ذو الإعاقـة العقلية التطوريـة إلـى عدم دعـم هذا الفرد للخروج من السـكن وحيـاة مسـتقلة في المجتمع. من المهم أن يسـعى صانعو السياسـات إلى الحـد من مسـتويات الكبت لـدى الآباء وزيـادة مشـاركتهم الاجتماعية، مـع التركيز على العائـلات ذوات الوضـع الاجتماعي والاقتصـادي المنخفـض. من المهـم إيجاد طـرق للتقليل من الفـوارق بين الأسـر اليهودية والأسـر العربيـة. وفي النهاية، هنالك أهمية بالاسـتمرار في رصـد منتظم للاحتياجات الاقتصادية والنفسـية والاجتماعيـة للعائلات التي يقطنها طفـل أو بالغ ذوي إعاقة عقلية تطورية.

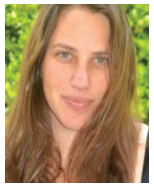

السير على الماء : تأثير برنامج المداخلة الحركية في الماء على مخاطر السقوط والقدرات الذهنية-الكلامية عند المسنين من ذوي الإعاقة العقلية التطورية .

د . ميخال نيسيم ، د . آبي جولدشطين ، بروفيسور شايكه هوتسلر ، جامعة تل أبيب ، ٢٠١٧ .

رقم الكاتالوج ١٥٢

المسنّين من ذوي الإعاقة العقلية التطورية موجودون تحت مخاطر أكبر لحوادث السقوط . هذه الحوادث تحدث نتيجة لهبوط في المهارات الحركية والقدرة على التوازن ، السير والتنسيق الحركي اللطيف حيث تشكل واحدة من أهم الأسباب للحوادث عند هذه المجموعة . أيضًا ، قدرة كلامية-ذهنية مثل الذاكرة قصيرة المدى واستيعاب كلامي الاخذان بالتدهور مع التقدم في السن ، كما يحدث عند المسنين بشكل عام .

الجروح الناتجة عن حوادث السقوط مع هبوط القدرات الكلامية-الذهنية تؤثر على جودة الحياة وعلى القيام بالمهام اليومية عند المسنين من ذوي الإعاقة العقلية التطورية وعلى المحيطين بهم . كون عدد المسنين من ذوي الإعاقة العقلية التطورية يرتفع بشكل متسق بسبب الخدمات الطبية التي ترفع من متوسط العمر المتوقع ، يجب ايجاد برامج فعالة لتقليص المخاطر لحدوث حوادث السقوط وتدهور القدرات الكلامية-الذهنية .

التدخل الحركي عن طريق الماء يتضح أنها فعّالة في تقليص مخاطر حوادث السقوط وتحافظ على القدرات الكلامية-الذهنية عند المجموعات المختلفة ، لكن تأثيرها على مجموعة المسنين من ذوي الإعاقة العقلية التطورية لم تُبحث بعد . الهدف من البحث الحالي هو فحص تأثير النشاط الحركي المنهج في الماء على مخاطر السقوط والقدرات الكلامية-ذهنية عند المسنين من ذوي الإعاقة العقلية التطورية .

مجموعة البحث تحوي ٤١ مسن (من جيل ٥٠-٦٦) من ذوي الإعاقات العقلية التطورية الخفيفة حتى المتوسطة حيث تم تقسيمهم بشكل تلقائي لواحدة من مجموعتي البحث . المجموعة الأولى اشتركت في برنامج الحركة المنهجة في الماء (أي تشي) والمجموعة الثانية اشتركت في برنامج حركة ممنهجة مشابه على اليابسة (تاي تشي) . البرنامج استمر لمدة ١٤ أسبوع ، لقاءان في كل أسبوع ، ٢٠ دقيقة في كل لقاء . جمع المعطيات تم عبر ثلاثة لقاءات : قبل بداية البرنامج ، بعد ٧ أسابيع من بداية البرنامج وبعد ١٤ أسبوع من بداية البرنامج .

بحث النتائج حول قدرة التوازن والسير وتقدير الاخطار للسقوط ، تمت عبر فحص "تينتي" (Tinetti Assessment Tool) ، فحص النتائج حول قدرة التنسيق الحركي تمت عبر فحص غرز خرزات ، فحص النتائج حول الذاكرة الكلامية تمت عبر فحص تذكّر أرقام أمامية (Digit Span Forward) وفحص النتائج تمّت عبر فحص الجانب المساوي .

نتائج البحث يدعمون التأثير الإيجابي للتدخل الحركي المنهج في الماء واليابسة في تقليص مخاطر السقوط ، حيث أن المشتركين في مجموعة البرنامج الحركي المنهج في الماء قلّصوا مخاطر السقوط بوتيرة أكبر من المجموعة المشتركة في برنامج الحركة المنهجة على اليابسة .

بالإضافة إلى ذلك ، استنتجنا أنه كلما كانت العلامة التي حصل عليها المسنّ في مقياس مخاطر السقوط قبل بداية البرنامج كلما كان التغيير أكبر . أيضًا ، نتائج البحث تدعم التأثير الإيجابي للتدخل الحركي المنهج في الماء واليابسة على قدرة الاستيعاب الكلامي كما تؤشر النتائج على أفضلية للتدخل الحركي المنهج في الماء بتأثيرها على الذاكرة الكلامية .

هذا البحث يعطينا فهم أعمق لتأثير البرنامج الحركي المنهج في الماء على تقليص مخاطر السقوط والحفاظ على القدر الكلامية-الذهنية عند المسنين من ذوي الإعاقة العقلية التطورية . هذا الفهم يعطينا القدرة على تطوير طرق وبرامج لمساعدة هذه المجموعة . برامج مركّزة ومتلائمة من شانها أن تساعد في تقليص حوادث السقوط ومنع جروح مرافقة أخرى ، حيث الموجودين في مخاطر مرتفعة للسقوط يستفيدوا أقصى ما يمكن من هذه البرامج التي من شأنها تقليص حوادث السقوط .

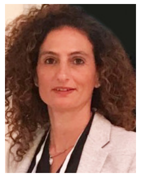
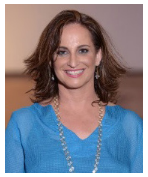

محاكاة جماعية كأداة لتطوير سلوك أخلاقي بين المرشدين وأرباب العمل في الأعمال الداعمة : إرشاد مركّز للطالب .

د . أورلي شفيرا- لشتسينسكي ، د . ميري بن عمرام ، جامعة بار إيلان ، ٢٠١٦

رقم الكتالوج ١٢٦

إن توظيف الأشخاص ذوي الإعاقات العقلية التطورية يثير إشكاليات أخلاقية معقدة نتيجة للعوائق المختلفة التي تواجههم في سوق العمل . لذلك هنالك أهمية كبيرة لهذه الدراسة التي تكشف عن التصورات ، المواقف والتحديات الأخلاقية التي يواجهها مرشدو التوظيف وأرباب العمل الذين يرافقون العمال ذوي الإعاقات العقلية التطورية في سوق العمل الحر . الهدف الرئيسي للبحث هو منع المعضلات الأخلاقية والقواعد الأخلاقية السلوكية الموجودة في سوق العمل الحر ، من أجل أن تضع شيفرة أخلاقية المتفق عليها من قبل المرشدين وأرباب العمل في هذا المجال . هدف آخر ، وهو معاينة استراتيجيات تعليمية متنوعة في المحاكات والسيناريوهات بين المدربين الداعمين وأرباب العمل المرافقين لعمال ذوي إعاقات عقلية تطورية في أعمالهم في السوق الحرة ومواجهتهم للتحديات الأخلاقية المرتبطة بمجال عملهم . ويفحص استراتيجيات إرشادية المختصة في القواعد الأخلاقية المستمدة في هذا النوع من العمالة والتي تنشأ خلال مراحل الإرشاد المختصة بالمتعلّم (LCE) عن طريق ورشات عمل في مجموعات بمشاركة ممثلين ، وسيتم التطرق لمواقف معيقة ودراسة مقاطع فيديو تعرض مشكلات ذات صلة . التحليل يتطرق إلى تغيرات في مفاهيم التمكين النفسي ، الكفاءة الذاتية ، ومواقف إيجابية اتجاه توظيف أشخاص مع إعاقات تطورية عقلية مع المشتركين في البحث أعقاب التدخلات البحثية .

اشتركت مجموعتان في البحث : المجوعة الأولى شملت ٨٣ مدرب والذين قسموا لثلاث مجموعات فرعية : مجموعة التجربة والتي مرّت بدورة ارشاد جماعي تعتمد على المحاكاة بمشاركة ممثلين ، مجموعة النقد أ طُلِبَ منها بحث حالات يقع فيها مأزق أخلاقي ، ومجموعة النقد ب لم تمر بتجربة ارشادية .

مجموعة أخرى شملت ٦٠ شخص من أرباب العمل حيث تم تقسيمهم لثلاثة فرق فرعية : فرقة البحث حيث مرّت بدورة ارشاد جماعية تعتمد على مشاهدة المحاكاة التي قاموا بها المدرّبين مع تعمية وجوه المشاركين ، مجموعة النقد الأولى طُلِبَ منها بحث الحالات التي يحدث فيها مأزق أخلاقي ، ومجموعة النقد ب لم تمر بأي دورة ارشادية . كل المشتركين قاموا بتعبئة استمارات تفحص قوتهم النفسية ، قدرتهم الذاتية ومواقفهم اتجاه تشغيل أشخاص من ذوي الإعاقات التطورية العقلية .

طريقة تحليل المعطيات اعتمدت على التحليل بطريقة Mixed Methods ، جمع بين منهجية نوعية (مشاهدة محاكاة للأحداث واطلاع على تقارير وتحليل بحث الأحداث) ومنهجية كميّة (استبيانات لفحص المفاهيم والمواقف) .

نتائج الجزء النوعي للبحث أظهروا أن الجزء الأكبر من المآزق الأخلاقية وقوانين الآداب الاجتماعية المشتقّة (ترميز مفتوح) متشابهة عند مدرّبي الأعمال المساعدة وعند أرباب العمل ، حيث أن آداب التعامل تباين بين المرونة الفكرية وبين الصلابة ووضع الحدود . المآزق الأخلاقية وآداب التعامل كانوا حول خمس تفاعلات مشتركة حيث تكوّن محاول رئيسية (ترميز محوري) لهذا البحث : ١- مدرّب/ رب العمل مقابل العامل من ذوي الإعاقات التطورية العقلية . ٢- مدرّب/ رب العامل مقابل الأهل . ٣- مدرّب/ رب العمل بينه وبين ذاته . ٤- مدرّب/ رب العمل أمام الجماهير . ٥- مدرّب/ رب العمل بينه وبين صنّاع قرار السياسة الاجتماعية . هذه المحاور أظهرت ترميز انتقائي (Selective Coding) - لطبقات مختلفة للنموذج البيئي الاجتماعي : مثل ، طبقة النطاق الصغير التي تناقش العلاقة بين الإنسان من ذوي الإعاقات التطورية العقلية وأبناء عائلته ، طبقة النطاق المتوسط التي تناقش العلاقات الشخصية لعامل من ذوي الإعاقات التطورية العقلية وبين الأشخاص الذين يتعامل معهم . والطبقة الخارجية التي تناقش التنظيم ، طبقة النطاق الصغير التي تتضمن المجتمع ، وطبقة السياسة الاجتماعية .

هكذا على سبيل المثال، حول المحور: تفاعل بين المدرّب/ رب العمل مقابل العامل من ذوي الإعاقات العقلية التطورية، ترتبط: أزمة أخلاقية مشتركية عند المدرّبين وأرباب العمل وهي: "مصلحة العامل من ذوي الإعاقات العقلية التطورية مقابل مصلحة العمل"، وضم عمل أخلاقي مشترك: "أنا أؤمن بأنه يجب مساعدة كل شخص من ذوي الإعاقات لكي يعيل نفسه باحترام وبجدارة". قانون أخلاقي واحد مشترك للمدربين: "أنا أؤمن أنّه من الأفضل أن يُطلب من رب العمل القليل من الصبر والاستيعاب بالمقابل الالتزام بحضور مُعزَّز للمركّز". وقانون أخلاقي واحد مشترك لأرباب العمل: "أنا أؤمن أنّه يجب الحفاظ على أرباع العمل وبعد ذلك أستوعب عمّال مع صعوبات"؟ هذا المحور مرتبط بترميز انتقائي لطبقات أخرى من النموذج البيئي: نطاق صغير ومتوسط (علاقات ذاتية).

نتائج القسم الكمي أظهروا أن درجة القوة النفسية عند أرباب العمل عالية بشكل واضح من درجة القوة النفسيّة عند المدرّبين، درجة القدرة الذاتية عند المدرّبين أعلى بشكل واضح من درجة القدرة الذاتية عند أرباب العمل، ودرجة المواقف الإيجابية عند أرباب العمل اتجاه تشغل شخص مع إعاقة عقلية تطورية أعلى بشكل واضح من مواقف المدرّبين اتجاه تشغل شخص مع إعاقة عقلية تطورية. النتائج أظهروا أن تبادل الأدوار عبر المحاكاة أو مشاهدة المحاكاة عند أرباب العمل تؤثر بشكل اجابي على المواقف التي تزيد من الحصانة النفسية، قدرة ذاتية وتشغيل عمّال من ذوي الإعاقة العقلية التطورية أكثر من تحليل أبحاث أو تعبئة استمارات. مع ذلك أيضا تأثر المحاكاة أعلى بشكل واضح عند المدربين الذين قاموا بالمحاكاة حيث أن التأثير كان فعّال على المواقف أثناء التجربة، واستمر حتى ستة أشهر من بعد البحث.

من ناحية نظرية، البحث يظهر طريقة تكاملية للتعامل مع مبنى متعدد الأبعاد لمآزق أخلاقية وآداب التعامل الصادرة عن تشغيل عمال من ذوي الإعاقات العقلية التطورية عند مدرّبي العمل وأرباب العمل عن طريق نموذج بيئي اجتماعي مع فحص طرق تدريب مختلفة. من الناحية العميلة، نتائج البحث من شأنهم مساعدة تطوير طريقة نظامية من أجل تطوير آداب التعامل لمدرّبي العمل ولأرباب العمل والذي من شأنه أن يساعدهم بالتعامل مع الصعوبات الأخلاقية في السوق، مع تطوير سياسة مشتركة حيث تؤثر على سوق العمل.

ذوي الإعاقة التطورية العقلية العرب في سوق العمل: مواضع، اعتراضات وما بينهم.

د. خالد أبو عصبة، كلية القاسمي، ٢٠١٦.

رقم الكتالوج ١٤٥

تم أخذ المشتركين في البحث من ١٤ بلدة مختلفة وتم فحص طبقات اجتماعية تمثّل الرجال والنساء من المجتمع العربي الذي يعيش في إسرائيل، مع الاهتمام للتموضع الجغرافي للمجتمع العربي في شمال، مركز البلاد وجنوبها، مع الأخذ بعين الاعتبار حجم البلدة التي يعيشون فيها.

اشترك في البحث ١٠٧٠ مشترك: ٤٠٠ رب عمل من القطاع الخاص، ٤٠٠ عامل في المصالح التابعة للقطاع الخاص و ٢٧٠ أب وأم لديهم ولد واحد أو أكثر من ذوي الإعاقات العقلية التطورية. جاء البحث على خلفية الأقلية في الأبحاث التي تفحص موضوع تشغيل أصحاب الإعاقة العقلية التطورية في إسرائيل وفي المجتمع العربي على وجه التحديد، الهدف من البحث هو تقديم إجابة على النقص الموجود في هذا النوع من المعلومات، ضمن فحص ثلاثة قضايا مركزية مرتبطة في الموضوع:

١-فحص مواقف المجتمع العربي في إسرائيل (أرباب عمل، عمال وآباء لذوي الإعاقة العقلية التطورية) في كل ما يخص إمكانية تشغيل ذوي الإعاقات العقلية التطورية في القطاع الخاص.

٢-فحص تأثير العوامل الاجتماعية-جغرافية، المعرفة حول الإعاقة العقلية التطورية، الأفكار المسبقة اتجاه ذوي الإعاقة العقلية التطورية والاحتكاك معهم، موقف المجتمع العربي في إسرائيل (أرباب عمل، عمال وأهالي ذوي الإعاقة العقلية التطورية) اتجاه تشغيل ذوي الإعاقة العقلية التطورية.

٣-تحليل الصعوبات والحواجز ومتابعة دمجهم في العمل لذوي الإعاقة العقلية التطورية.

ينتمي هذا البحث إلى لوحة الأبحاث الفاعلة على النطاق الصغير والنطاق الخارجي، ويسلط الضوء على الوعي (المواقف) اتجاه قضايا دمج الأشخاص من ذوي الإعاقة العقلية التطورية في المجتمع وفي العمل عند العائلات التي فيها شخص من ذوي الإعاقة العقلية التطورية، وأيضا أرباب العمل وأشخاص آخرين عاملين في قِطاع الطاقة البشرية في المجتمع العربي بإسرائيل.

حسب عيّنات هذا البحث وجدنا داخل المجتمع العربي في إسرائيل أن ذوي الإعاقة العقلية التطورية من الدرجة المتوسطة والخفيفة وهم غير موجودين في إطار عمل مؤسسي ولا يعملون ضمن اطار السوق الخاص تبلغ نسبتهم ما يقارب ال ٣١٪ (٣٧ من ١١٨ شخص من ذوي الإعاقة العقلية التطورية)، ومن ضمن أولئك الذين يملكون فرصة في سوق العمل ما يقارب ٤٢٪ (٤٩ من ١١٨) موجودون ضمن اطار مراكز الرعاية والتأهيل حيث يمكن تعريفهم "توظيف بلا عمل".

مع ذلك يبدو كقاعدة، عند أغلب الأهالي لا يوجد انغلاق في الوعي بشأن أهمية العمل في حياة أبنائهم.

السؤال المطروح هل هذا تصريح من نوع التمنّي، الذي يعبر عن وعي الأهل بأن دخول ذوي الإعاقات العقلية التطورية إلى سوق العمل هي إشارة لنجاح سيجعلهم سعداء بحال حصوله (رغم أنه للعديد منهم واضح بأنه من الصعب الوصول إلى هذه الحال، وإن هذا هو فوق طاقتهم).

في نهاية الأمر التحليل على النطاق الضيق في الجزء الذي يركز على عقلية ومواقف الأهالي لعائلات ذوي الإعاقات العقلية التطورية، يعطينا القدرة على تعيين معلومات أولية تدل على هذه المجموعة كحلقة ضعيفة ويجب القيام بأعمال تقويّها سيتم شرحها في قسم التوصيات.

نتيجة أخرى ، تحدد الدولة كجسم عاجز عن تنفيذ وعوده اتجاه ذوي الإعاقة العقلية التطورية في المجتمع العربي . بالإضافة ، من خلال جميع الحلول المطروحة في سوق العمل التي نجحت الدولة بتوفيرها ، نسبة التعيينات الغير ملائمة لذوي الإعاقة العقلية التطورية من الدرجة الخفيفة والوسطى عالية جدا ، والحقيقة ان هذا الإخفاق متناسق مع إرادة الأهالي التي لا تغيّر شيء ، حيث اذا كانت رؤية الأهل لا تصب في مصلحة الأبناء من ذوي الإعاقة العقلية التطورية ، يجب العمل على تغيير هذه الرؤية .
نتائج البحث تظهر أيضا أن هناك تفكير إيجابي عند ذوي الإعاقة العقلية التطورية بدرجة خفيفة ومتوسطة .
هذا توجه فيه تحسن بالتفكير وبالتخيل السلبي لدى الأشخاص من ذوي الإعاقة العقلية التطورية في المجتمع العربي الذي تم التقرير عنه في العقد الماضي .
بالمقارنة بين مجموعات البحث الثلاث يبدو ان أهالي ذوي الإعاقة العقلية التطورية يعبرون عن موقف أقل إيجابية . هذه النتيجة متناسقة مع نتيجة البحث السابق وبطبيعة الأمر هذا يحث على التعمّق في الفحص .
على ضوء النتائج التي حصلنا عليها ، نحن ننصح بالتفكير حول بناء مجموعات دعم للأهالي التي تحوي على ذوي الإعاقة العقلية التطورية . حسب رأينا يجب بناء برنامج خاص لهذا الهدف ، حيث أن البرنامج يأخذ بالحسبان المبنى الاجتماعي والثقافي للمجتمع العربي .
نحن ننصح أيضا في التفكير حول كيفية توسيع الحلول المطروحة مع تقليص التفكير المركزي الذي يرى بأن مراكز الرعاية محل تلقائي . ممكن في هذا الأمر التفكير سويا مع أقسام الرفاه الاجتماعي في المؤسسات المحلية وكيفية العمل المشترك معهم . أيضا ننصح في بناء برنامج إضافي للإطار التعليمي الخاص في الأطر العملية .
يجب فحص برمجة تطبيق "عمل انتقال" لبناء قدرات مهنية بظروف قليلة المتطلبات . أيضا تحديد أرباب عمل ملائمين "مندوبي عمل في المجتمع العربي المعروفين في اندفاعهم بالاستثمار في بناء جاهزية للحياة العملية" حتى بداخل العائلة ذاتها بحال كان لها عمل خاص ، حيث يتيح كل هذا عمل مؤقت وجزئي عندهم لأجل استيعابهم في أطر عمل ثابت .

perception, a sort of "wishful thinking" expressing the parents' recognition that integration of the child who is mentally challenged in a workplace is an indication of success that they would be happy to achieve (however in existing conditions for some of them it is clear that to achieve this would be beyond their powers).
In conclusion a micro-level analysis of the perceptions and attitudes of parents in families where there is an individual with intellectual development disabilities, concerning work possibilities for this population, indicates that this group is a weak link that should be reinforced as detailed in the recommendations section. A second conclusion indicates that the state has not succeeded in standing up to its commitments regarding people with intellectual development disabilities in Arab society. Out of all the employment solutions that the state has managed to organize, the proportion of placements which are less suitable and less desirable for people with intellectual development disabilities at a mild or moderate level is far too high. The fact that this failing is in line with the desires and preferences of parents is irrelevant, if the parents perception is not fitting for the good of their mentally challenged children (as noted at a mild or moderate level) actions should be taken to educate and improve parents' attitudes and aspirations.
The research findings also show that participants had low-medium positive perceptions of people with intellectual development disabilities. This is a trend to improvement in the previously negative image of the mentally challenged in Arab society that was reported in the previous decade. In comparison between the three researches groups (employers, employees and parents) it transpired that parents of mentally challenged children express attitudes that are least positive. This finding is consistent with previous research and naturally points up the need for a deeper investigation. Given the findings of this study, we recommend that a support group should be formed for the parents of children with intellectual development disabilities. A unique program should be constructed for this purpose, taking into account the social and cultural character of Arab society.
We also suggest that thought should be given to ways in which to expand the range of solutions for genuine employment while reducing the perception of treatment centers as the default solution. Consideration should be given together with the welfare departments in local Arab governments to providing new solutions for this problem. Moreover it is recommended that a program should be constructed beyond the special education settings to prepare children for integration in the workplace. The model of "transitional employment" should be investigated to improve employability under less demanding conditions. Efforts should be invested to find suitable employers (employment agencies in Arab society characterized by motivation to invest in building readiness for work life) and within the family itself if it has a business, to allow temporary and part-time work in preparation for absorption in permanent work positions.

In theoretical terms, this study presents an integrative approach to coping with the multi-dimensionality of ethical dilemmas that arise subsequent to employment of a person with IDD, among supported employment counselors and their employers, through use of a social ecological model, while examining varied counseling processes. Practically speaking, the study's findings will help to develop a systemic perspective toward development of an ethical behavior code for employers and counselors of persons with IDD, that is likely to aid them in coping with ethical challenges, while developing a shared policy that will influence the job market for them.

Arabs with intellectual development disabilities in the jobs market: Attitudes and the blocks they engender

Dr. Khaled Abu-Asbeh,Al-Quasemi Academic College, 2016

Catalog No. 145

Research participants were sampled in a stratified sample from 14 villages and towns, representing women and men from Arab society in Israel, relative to the geographical distribution of the Arab population in the northern, central and southern regions of Israel and relative to the size of the village or town in which they lived.

There were 1,070 participants: 400 employers from the private sector, 400 employees working in private sector businesses and 270 parents from families with one or more children with intellectual development disabilities. The research was prompted by a lack of studies investigating the issue of employment for the mentally challenged in Israel in general and especially in the Arab population. The research aimed to provide a response to the lack of information on this issue and to investigate three issues relating to this subject:

- Investigation of attitudes of the Arab population in Israel (employers, employees and parents of mentally challenged individuals) with regard to the possibility of employment for these individuals in the private sector.
- Examination of the influence of socio-demographic characteristics, the knowledge concerning intellectual development disabilities, the stigma and prejudices towards people with intellectual development disabilities and the contact with them on the attitudes of the Arab population in Israel (employers, employees and parents of individuals with intellectual development disabilities) towards the employment of these people.
- Analysis of the difficulties and the blocks that hinder the employment of people with intellectual development disabilities This study belongs to a layer of studies on the micro-level and environment and clarifies attitudes concerning the issue of the integration of individuals with intellectual development disabilities in society and in the workplace among families who have such a child, and employers and employees in the work force from Arab society in Israel.

According to the research sample it appears that among Arabs in Israel the percentage of intellectually disabled at a mild or moderate level, who are not employed in institutional work and do not work in the private sector (as represented in the sample of families with intellectually disabled children) stands at 31% (37 out of 118 individuals with intellectual development disabilities), while 42% (49 out of 118) have an employment solution in the framework of treatment and rehabilitation centers that can be defined as “occupation without purposeful work”. On the surface it appears that as a rule, for most of the parents they have no perceptual block regarding the importance of work for their children’s lives. Yet, is this purely a declarative

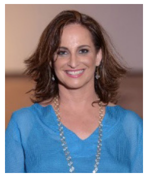
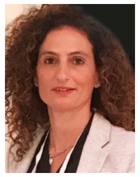

Team-based Simulations as a Tool for Developing Ethics Code of Conduct among Counselors and Employers in Supported Employment: Learner Centered Education

Prof. Orly Shapira – Lishchinsky, PhD, Miri Ben Amram, MA Bar Ilan University, 2016

Catalog No. 152

Employment of intellectually developmentally individuals raises complex ethical dilemmas resulting from various hurdles placed before them in the employment market. Therefore, this study has considerable importance in revealing the perceptions, attitudes and ethical challenges with which supported the employment counselors and the employers cope, who accompany these intellectually developmentally workers in the open employment market.

The study's central goal is to expose the ethical dilemmas and ethical behavior rules that occur in supported employment, in order to help develop an ethical code agreed upon by counselors and employers in supported employment. An additional goal is to test varied counseling strategies of the simulation and scenario type among supported employment counselors and their employers who accompany workers with intellectual developmental disabilities (IDD) in their work, and cope with ethical dilemmas connected with their employment. Examination of counseling strategies will focus on ethical dilemmas and ethical rules of conduct derived from this type of employment, that arise from learner-centered counseling (LCE), by means of group simulation workshops with participation of actors, analysis of dilemma scenarios and investigation of simulation videos, while relating to perceptions of psychological empowerment, self efficacy, and attitudes towards employment of IDD workers among the study's participants.

Two groups participated in the study: the first group included 83 supported employment counselors who were divided into three subgroups: the experimental group underwent simulation based group counseling with the participation of actors, control group A was requested to study the scenarios of ethical dilemmas, and control group B did not undergo a counseling process. The second group included 60 employers divided into three subgroups as well: the experimental group underwent group counseling, aided by watching simulations carried out among supported employment counselors, Control Group A was asked to study dilemma scenarios, and Control Group B did not undergo a counseling process. All participants completed questionnaires that examined psychological empowerment, their self- efficacy, and their attitudes regarding employment of IDD individuals.

The data analysis method was based on Mixed Methods data analysis, a combination of qualitative methodology (observation of simulations and reports, analysis of investigation of events) and quantitative methodology (attitude questionnaires).

Findings in the Qualitative section of the study revealed that the majority of the derivative ethical dilemmas and ethical conduct rules (using open coding) were shared by both the supported employment counselors as well as the employers, whereby the ethical conduct rules moved along a continuum from mental flexibility to rigidity and setting of limits. The ethical dilemmas and ethical rules of conduct were found to be clustered around five mutual interactions that constitute central axes (axial coding) for these dilemmas: 1) counselor/employer vs. IDD worker, 2) counselor/employer vs. parents, 3) counselors/employers among themselves, 4) counselors /employers vs. supervisors, and 5) counselors/employers vis-à-vis shapers of public policy. These axes yielded selective coding of different sectors of a social-ecological model: for example, a micro-stratum that discusses with the IDD individual and his/her parents, an exostratum that talks about organization, a macro-stratum that includes the community, and a public policy stratum.

Thus, for example, it was found that around the axis of "Counselor/employer interactions vs. the IDD worker" were clustered: an ethical dilemma shared by employers and counselors: "For the benefit of the IDD worker vs. for the benefit of the business", and a shared rule of ethical behavior: "I believe that we need to help every handicapped person to support him/herself honorably and appropriately," a specific rule of ethical behavior for counselors: "I believe that it's worth requesting some patience and restraint from the employer, in parallel with a commitment of increased presence of the coordinator," and a specific rule of ethical behavior for employers: "I believe that it's obligatory to maintain the business' profitability, and only then to include a worker with difficulties." This axis was found to be connected with selective coding for different strata of the ecological model: micro- and meso- (interpersonal relations).

Findings in the quantitative portion revealed that the level of psychological empowerment among the employers was significantly higher than the counselors' psychological empowerment level; the level of self efficacy among the counselors was significantly higher than the self efficacy level among employers; and the level of employers' attitudes toward employing a person with IDD was significantly higher than the counselors' attitudes toward employing a person with IDD. These findings indicated that role playing through simulations among counselors or observation of the simulations by employers influences improvement of attitudes of the psychological empowerment type, self efficacy and employing workers with IDD, more than the other types of interventions: analysis of investigations or completing questionnaires. Nevertheless, it is clear that the influence of simulations is substantially notable in the counselors' group that underwent role play, whereby the dominant influence on attitudes in the experimental period even continued to be preserved 6 months after the study's conclusion.

Conclusions: Households' dependency on social security allowances may consider to be contradictory to the encouragement of persons with intellectual disabilities to independent living in light of the human rights approach to disability. Policy making should aim at reducing carers' stress and enhance their social participation and support, with special emphasis on families from the lower socio-economic status. Second, the gaps between the Jewish and the Arab population must be addressed. Finally, there a need to continue monitoring the economic and psycho-social needs of households of families of children with intellectual disabilities and other developmental disabilities.

A Walk on Water: Effects of Aquatic Motor Intervention on Fall Risk and Verbal-Cognitive Abilities among Older Adults with .Intellectual Disability

Prof. Avi Goldstein, Prof. Yeshayahu Hutzler, Dr. Michal Nissim Bar Ilan University, 2017
Catalog No. 152

Falls in older adults with Intellectual Disabilities (ID), which result from decreased balance and gait, are the most common cause of injury. In addition, in this population, verbal-cognitive abilities, such as verbal working memory and verbal reasoning, decrease as age increases and earlier than in the general older adults' population.

Falls injuries along with the verbal-cognitive decline may impact quality of life of the individuals and their environment. With advance medicine services, the number of older adults with ID increases and have longer life expectancy. Therefore, it is important to find an intervention method to reduce fall risk and verbal-cognitive decline.

Aquatic motor intervention has been found to be effective in reducing falls and improving verbal-cognitive abilities among the general population. However, effects among older adults with ID have never been explored. The aim of this study was to examine the effects of aquatic motor intervention on fall risk and verbal-cognitive abilities among older adults with ID.

Study population included 41 older adults (age 50-66) with mild to moderate ID that were randomly allocated to either aquatic motor intervention (Ai Chi) or identical on-land motor intervention (Tai Chi). The intervention was conducted for 20 minutes, two times per week, 14 weeks. Fall risk was assessed using the Tinetti Assessment Tool, verbal working memory was assessed using the Digit Span Forwarded task and verbal reasoning was assessed using Wechsler sub-test. Data collection occurred before intervention, after 7 weeks of intervention and after 14 weeks of intervention.

Study results support positive effects of both aquatic and on-land motor intervention on fall risk, while the aquatic motor intervention group reduced fall risk quicker as compared to the on-land motor intervention group. In addition, the lower the pre-intervention score was, the higher the improvement.

Study findings support the positive effects of both aquatic and on-land motor interventions on verbal reasoning ability with advantage to the aquatic intervention on verbal working memory ability.

Motor intervention, and particularly in an aquatic environment, can potentially reduce fall risk and improve verbal-cognitive abilities in older adults with ID.

opportunity for the fund to define the agenda in the field of research and reflect it as a means of positioning the fund in this area; match research topics between the needs of the ministry of work, well fare and social services on the one hand and the field work on the other, thus impacting both policy and practice; in its capacity as an expert or "knowledge center" the fund is perceived as being able to emphasize the research needs and to direct more research accordingly. Interviewees mainly from the academic group (but not exclusively) were showed disdain from directing research (via call for research proposals) in the name of freedom of research and variety, and the opportunity to make breakthroughs in acedemic research and not from "preordered research".

Most interviewees could not know name studies that had been supported by the Shalem Fund. Some mentioned explicitly that they do not know studies in the field. Others mentioned knowing studies but could not testify to them being supported by the fund. Most of those who mentioned names of studies were field workers that used them for learning of consolidation of a position paper in an issue they worked on, and responders from academia/training institutions or other organizations that hold positions related to research – due to personal acquaintance with the study or the researcher, or acquaintance with the article through their daily work.

Study of Families of Children with Intellectual Disabilities Households

Prof. Arie Rimmerman, Dr. Ayelet Gur, Prof. Michal Grinstein, Hifa University, 2017

Catalog No. 121

Background: In recent years we are witnessing a welcome trend in which more children/persons with disabilities live at home with their families and within their communities. This trend is related to various policy innovations as the UN Convention on the Rights of People with Disabilities that reflect a shift from the medical-institutional model to the human rights approach. We also witness the emergence of family centered approaches that perceive the family and not just the individual with the disability as a worthy target of policy planning, implementation and evaluation efforts. The current investigation aims to examine economic, psychological and social aspects among households of families of children or adults with intellectual disabilities in Israel and to present policy recommendation.
Methods: A national sample of 301 households was recruited through education and employment settings of persons with intellectual disability. The main carer of the person with the disability was interviewed. Measurements includes the income and expenses surveys (Central Bureau of Statistics, 2015); assets and debts questionnaire (European Central Bank, 2012); the questionnaire on resources and stress (Friedrich, Greenberg, & Crnic ,1983); the social involvement questionnaire (National Organization on Disability, 2004) and Personal Wellbeing Index (Cummins & Lau, 2005).
Results: Findings indicate significant gaps in financial aspects between households of families of children with intellectual disabilities and households of the general Israeli society. Households of families of children with intellectual disabilities report lower income and higher expenses and loans than the general society. They experience difficulties in saving and coping with unexpected expenses. Carers (the parents) experience high stress, low social participation, financial social support and decreased quality of life. They are highly dependent on social security allowances which constituted 40% of the household's income. Employment and education contribute to psycho-social aspects. Significant gaps were revealed between Jewish and Arab sectors in many aspects. Path analysis to predict carers' quality of life indicated that allowances, services and benefits contribute to increased quality of life by increasing financial resilience, social participation and reducing stress (mediating variables). Path analysis was also employed separately for households from low, middle and high socio-economic status.

this aspect is its specific work in IDD alone and in its budgets.

- In general, most of the interviewees agreed that the Shalem Fund has a central place in promoting the research in the field in Israel. However, three main claims that the fund is not leader in research (but rather as a financing body of research in the field): it does not develop knowledge itself, it is not strict with the academic quality of the research and it does not dictate the research agenda but rather obliges to the desires of the researchers. At the same time, the fund is perceived as a "knowledge center" as it does invest in managing and pooling the knowledge. Two characteristics support this status: it is dedication to the field of IDD and it has the finances to follow throw with this role. Forging the knowledge center contributes to the funds positioning as central in the field, and produces two secondary roles: first, the fund is perceived as an integrating institution that can bridge (using the knowledge that it has accumulated) between the field work, other bodies of knowledge and policy makers. Secondly, the fund is seen as having rich knowledge that can assist it in promoting its other roles.

- One of the critics that arose was that there is room to tighten the interface between the activity in research (financed by the fund) ad what happens in field work on the one hand, and the needs of the ministry and field leaders on the other. The main role that was mentioned in this aspect, especially among interviewees from the field work, is accompanying and suppling research information to the field, as well as implementing research findings to benefit people with IDD. Board members, heads of research committees and ministry workers that were interviewed requested that the research should focus on needs and emphasis that they bring up in light of their perceptions of main issues in the field. A parallel but less important role, is assisting researchers and the academia in connecting with the field and study participants.

- To the question of the Shalem Funds involvement in the implementation of research findings, the majority said it is only natural that it be involved, whether directly or via dedicated funding. This perception was especially prominent among the field workers, but also among other interviewees, that see the importance of research and its contribution especially in improving the field work and assisting policy makers in making data-based decisions.
  However, others stated that the decision about its involvement in implementation should arise from the authorities given to the fund by law or according to a specific role description. Some were worried about the involvement in implementation would cause another burden on the fund.
  One of the interviewees proposed that the fund should only bring the findings to the attention of the relevant entities in the ministry of work, well fare and social services, and that they should decide how to implement them.

- As to the possible success measures of the Shalem Fund as on organization- that will testify to its success in supporting research and assist it in deciding whether to continue perusing this route – it seems that there is feedback to the claims about the importance of the research in this field in general and in part feedback on the perception of the funds roles (in practice and in potential). The measures that were mentioned include: the amount of knowledge (and

its quality), as a measure of the funds role in promoting the development of professional knowledge in its field; the amount of attention and exposure of the studies receive in the target audience; the improvement of the IDD field, including the attraction of high quality personal resources to work in the field; and finally, in practice, the impact on the field work on the on hand and the policy on the other (perceptions and decisions of policy makers) that in turn steer the direction of services supplied in the field.

- Accessibility of the research to the target audience: according to the interviewees, the accumulated knowledge from research in accessible via the data base on the funds website or in brochures that include study abstracts. The benefit of the data base is its accessibility and that it is user-friendly. The problem however, in both these venues, is the requirement of the potential reader to know that the information is there and to actively look for it.
  All the interviewees suggested using other, more active outlets for the knowledge; the main recommendations were: holding conferences and seminars based on research findings; incorporating up-to-date research findings in the funds courses; and "pushing forward" the main findings of relevant studies (in an appropriate format) to policy makers.

  The general impression is that the target audience for the research findings is wide and divers, starting with those that work daily with people with IDD and up to the entire population of Israel (some recommended creating suitable formats for different audiences).

- The quality of the research contribution: a central measure of success for studies, that can testify about the impact/effectiveness of a study in the eyes of the interviewees is how applicable its findings are. Most of the interviewees focused on the applicableness in terms of shaping policy, that will in turn impact the decisions about planning services and future developments. The applicableness as a measure of success coincides with the notion that the Shalem Funds role is to steer the field.
  The measure the focuses on enhancement of theoretical knowledge and contribution to the body of knowledge is perceived as very important among most of the interviewees from the academic group, and less among others.
  • The common conception is that the Shalem Fund needs to set priorities and criterions for financing studies (assuming the budget is limited). The majority said that the priorities and criterions need to be set according to the funds agenda. To interviewees associated with the ministry of work, well fare and social services thought that the ministry should determine the priorities and the fund should realize them. Finally, a few interviewees proposed to keep more flexible boundaries in the decision on how to allocate research grants.
  Two specific criterions that stood out as needing prioritizing are the study topics (especially their relevance to the funds agenda and to novelty), and the applicableness of the research. Some mentioned the research quality as an important criterion to prioritize.

- Initiating research topics (via call for research proposals for instance) is an expression of setting priorities for research funding. Most interviewees supported such an initiative on behalf of the Shalem Fund for the following reasons: it is an

The evaluation of the contribution and effectiveness Of research supported by the Shalem Fund

Rona Refaeli Hirsch, Keren Shalem Foundation, 2017

Catalog No. 232

The Shalem Fund finds there is high importance to assessing the actions it according to their contribution and effectiveness in improving the quality of life for people with Intellectual Developmental Disability (IDD) in Israel. For that reason, the Shalem Fund asked to study the contribution, impact and effectiveness of the fund's investment in research over the years and of the studies that it finances.

The evaluation regarding this issue started in 2014 and was conducted in two phases:

A. The first phase focused on mapping out studies that had been discussed in front of the Shalem Fund research committee in all its years supporting research: the studies that where financed were categorized in different aspects, trends in emphasis and priorities were examined, contents and prominent research subjects were identified, and establishments, researchers and fields of research that were granted financing were mapped out. At the same time, an assessment of referencing, number of publications and citations, and quality of sources of the studies (except thesis works) was conducted, as an indication of contribution to theoretical knowledge (completed in September 2014).

B. In the second phase information was collected – perceptions and attitudes – of experts and interested parties about the contribution of studies that were supported by the fund and their effectiveness as well as the perception about the actual support given as one of the funds roles (completed in January 2017).

Main findings of the study's first phase – mapping out studies:

A. Between the years 1997-2014, 253 research grant requests were submitted to the Shalem Fund.

B. Of these requests, 65% were approved (N=165) and received funding and about a quarter were declined (the remaining studies were canceled at the initiative of the researcher or were still under review of the fund's research committee at the time of the current study). The main reason for declining requests was the quality of the proposal submitted to the fund.

C. Close to half of the requests approved for financing were masters research projects, 37% scientific studies and 11% PhD. Research projects.

D. The most popular topics that the studies assess are: integration in the community, caregivers and staff, children, adolescents, attitudes and social perceptions (based on 132 studies that were tagged according to contents).

E. Universities are the most prominent institutions that apply to the Shalem Fund (their applications constitute 77% of all applications), with the University of Haifa at the top.

F. In assessing the specialties of the researchers that apply for grants from the fund, the disciplines that stand out are Social work and Education.

G. Over the years, research budgets amounting to 5,476,449 NIS were approved (estimated value). The average application sum of approved applications is 35,597 NIS (it is noted that the acceptable amount for a master's project is 7,000 NIS and for a PhD project 10,000 NIS).

H. Over the years there has been a growth in the volume of applications for research grants submitted to the fund, and at the same time a growth in rejection of applications. Additionally, there has been a growth in the fund's budgets allocated to research in general and in the average funding per application.

I. Out of 64 studies financed by the fund (not including theses), 23 were quoted in academic studies, and 46 were referenced in non-academic venues.

Main ideas that emerged in the second phase – interviews with 23 participants:

The interviewees represent a wide range of experts and interested parties in promoting the research of IDD.

1. The importance of the research in the field: there was a consensus among the participants about the importance of promoting research in the field of IDD, for the following reasons:
   - The mere studying of the field puts IDD in the spotlight and contributes to the legitimacy of recognition and knowledge with IDD in the public.
   - It is as worthy to conduct academic research on IDD as any other social-professional field.
   - The research in the field allows to affect policies and make decisions based on data. The policies in turn are strongly tied with what happens in the field.
   - The research advances dialog with the field work and mutual learning: on the one hand, research information enables accommodating responses to the characteristics and needs of the population. On the other hand, it enables understanding of the consequences of the needs and the services provided to answer them.
   - The activity in research and its financing can make it a more appealing work field for professionals.

2. *Perceiving the Fund as promoting the research of IDD*: as expected, the Shalem Fund is especially recognized with its work in developing physical infrastructure and in professional training and course development. Despite that, most of the participants also knew about its work in research. This role of the Fund is less known in wider circles: among municipal employees, parents as family representatives and health care workers (that aren't regularly in touch with the fund).
   - Generally, the impression that its activity in research as well as the funds support in the field are very important and there is need to maintain and even elevate the budget allocated to it, according to the needs in the field and the desired balance with other fields of action.
   - The Shalem Fund is not the only authority recognized with promoting research in the IDD field; some of the participants linked to the ministry of welfare noted that the ministry also acts in this area (according to their needs and demands) throw the research department. The uniqueness of the Fund in

Preface

"Anyone who learns science and is not used for the benefit of others is like a man who plows and does not sow" (Saadi)

The Shalem Foundation also views science as a tool able to create important and significant change in the field of intellectual developmental disability in a range of areas such as: policy, society, education and more.

We live in a time of rapid changes to our reality compared to the past, and the basis of academic research is also affected by this change. Nowadays there are significant trends where the principles of academic research are being directed towards feasibility, applicability and utility of the findings.

The Shalem Foundation's agenda relates to research in an interdisciplinary approach. The combination of Researchers from the Academy and practical Professionals leads to unique research with a broad social vision.

The Shalem Foundation has chosen to invest resources in studies that have significant aspects off feasibility and implementation and where the outcome of their results and recommendations can be implemented at all levels from social therapeutic services to policy making.

Our Support of research is aimed to influence the 'work on the ground', formulating innovative significant research questions in order to achieve the highest quality of life for a person with intellectual disability as part of the community.

This year, we continue the tradition that began about two years ago, of conducting scientific research at a conference presented studies with the assistance of the Fund.

This year will be four recent studies presented in the field of developmental cognitive disability from three higher education institutions: Bar Iilan University, The University of Haifa, Al-Quasemi Academic College. All of these studies were supported by grants from the Shalem Foundation.

The research questions and results of these studies bring insights, recommendations, and products that contribute to professional knowledge and have a direct effect on the fieldwork quality and community frame works which serve people with intellectual developmental disabilities.

In addition, this booklet is an evaluation study conducted by the Shalem Foundation to study the extent of the contribution, impact and / or effectiveness of the fund's investment in research over the years and the studies it supported.

The conference and abstracts material are a means of distributing and providing access to this professional knowledge. We hope that it will encourage further professional literature, and other studies that promote research of developmental disabilities in all areas of academia.

Prof. Nitza Davidovich
Chairperson of the Research Committee Shalem Fund
Department of Behavioral Sciences, Ariel University

Mr. Meir Dahan
Chairperson of the Board Shalem Fund
Mayor, Mazkeret Batya

Ms. Riva Muskal
CEO Shalem Fund

Table of content

The evaluation of the contribution and effectiveness of research supported by the Shalem Fund
Rona Refaeli Hirsch, Shalem Foundation, 2017
232 Catalog No .... *page 45*

Study of Families of Children with Intellectual Disabilities Households, Prof. Arie Rimmerman, Dr. Ayelet Gur, Prof. Michal Grinstein-Weiss, Haifa University, 2017
121 Catalog No .... *page 40*

A Walk on Water: Effects of Aquatic Motor Intervention on Fall Risk and Verbal-Cognitive Abilities among Older Adults with Intellectual Disability.
Prof. Avi Goldstein, Prof. Yeshayahu Hutzler, Dr. Michal Nissim, Bar Ilan, 2017
152 Catalog No .... *page 38*

Team-based Simulations as a Tool for Developing Ethics Code of Conduct among Counselors and Employers in Supported Employment: Learner Centered Education
Orly Shapira – Lishchinsky, PhD, Miri Ben-Amram, MA, Bar Ilan University , 2016
126 Catalog No .... *page 37*

Arabs with intellectual development disabilities in the jobs market: Attitudes and the blocks they engender
Dr. Khaled Abu-Asbeh,
Al-Quasemi Academic College, 2016
145 Catalog No .... *page 34*

Disabilities administration
Ministry of Social Affairs and Social Services

The Shalem Fund
for Development of Services for People with Intellectual Disabilities in the Local Councils

Shalem Knowledge 2
Shalem Foundation New Research on Intellectual Disabilities

Supported by a grants from Shalem Fund
for Development of Services for People with
intellectual disabilities
In the Local Councils in Israel
11th Anthology
2018

Bar Ilan University	Hifa University	Tel Aviv University	Al-Quasemi Academic College

The Research presented in this book have been approved by the 2015 Research Committee members, and their names are as follows:

Chairperson, Research Committee
Professor Talma Kushnir, Department of Sociology of Health and Gerontology, Faculty of Health Sciences, Ben-Gurion University of the Negev

Committee Members :

Dr. Dalia Nissim, National Director of Social Policy Planning, The Division of research, planning, and training, Ministry Social Affairs and Services.
Ms. Vivian Azran, Director of community care service, Division of Services for Persons with Development Disabilities, Ministry of social affairs and Social services.
Nili Ben-Dor, National Inspector of Knowledge Manegment, Division of Services for Persons with Development Disabilities, Ministry Social Affairs and Services.
Mr. Arye Shemesh, National Inspector of the Preschool and foster, community care service , Division of Services for Persons with Development Disabilities, Ministry of social affairs and Social services.
Ms. Orna Ben-Ari, National Inspector of the accommodation, Division of Services for Persons with Development Disabilities, Ministry of social affairs and Social services.
Ms. Naomi Grintal, Deputy of the manager of rehabilitation unit, Social Services Division, Haifa Council
Ms. Sarit Rahamim, Manager of the special needs unit, Social Services Division, Jerusalem Council
Ms. Riva Muskal, CEO, Shalem Fund

Committee coordinator

Ms. Sharon Ganot, Director of Knowledge Management, Shalem Fund.

Disabilities administration
Ministry of Social Affairs and Social Services

שלם
The Shalem Fund
for Development of Services for People with Intellectual Disabilities in the Local Councils
صندوق شاليم، لتطوير الخدمات للفرد ذي المحدوديّة العقليّة التطوّريّة في السلطات المحلّيّة
פיתוח שירותים לאדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית ברשויות המקומיות

Shalem Knowledge 2
Shalem Foundation New Research on Intellectual Disabilities

Supported by a grants from Shalem Fund for Development of Services for People with intellectual disabilities In the Local Councils in Israel

11th Anthology
2018

ספריית קרן שלם